

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Barbora Václavíková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin
a jejich řešení očima mediátorů**

Barbora Václavíková

Olomouc 2022

Vedoucí práce: JUDR. Zdenka Nováková, Ph.D.

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou odbornou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne

.....

Barbora Václavíková

Poděkování

Mé poděkování patří v první řadě vedoucí bakalářské práce JUDR. Zdence Novákové, PH.D. za cenné rady, ochotu a odborné vedení práce. Děkuji také všem respondentům, kteří se účastnili výzkumu a v neposlední řadě své rodině a nejbližším za podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

ÚVOD	1
I. TEORETICKÁ ČÁST	3
1 RODINA	4
2 SOUČASNÁ RODINA	7
2.1 Typy současných rodin	9
3 VYBRANÉ PROBLÉMOVÉ SITUACE RODIN, KTERÉ MOHOU VYÚSTIT V ÚPLNOU KRIZI	11
3.1 Proměny rodin a rolí v rodině	12
3.2 Problémy spojené s výchovou a dětmi	12
3.3 Rozchod, rozvod	13
3.4 Úmrtí, smrt blízkého	13
3.5 Ztráta zaměstnání	14
3.6 Nemoc	15
3.7 Domácí násilí	16
4 MEDIACE	18
4.1 Stěžejní legislativa vztahující se k profesi mediátora	19
4.2 Kdo je mediátor?	21
4.3 Fáze mediačního procesu	21
4.4 Principy mediace.....	23
4.5 Specifika rodinné mediace	24
4.6 Transformativní mediace	24
4.7 Konflikt	25
5 ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ DO MEDIACE	28
5.1 Modely zapojování dětí do mediace	29
II. EMPIRICKÁ ČÁST	31
6 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky	32
7 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	35
7.1 Vymezení zkoumané problematiky	35
7.2 Stanovení cílů, problémů, výzkumných otázek a výstupů.....	35
7.3 Výzkumný soubor	36
7.4 Metoda výzkumného šetření	37
7.5 Časový harmonogram výzkumu	38
7.6 Organizační, materiální a finanční zabezpečení výzkumu	39
8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	40

9	ZHODNOCENÍ A DISKUZE VÝSLEDKŮ	50
10	ZÁVĚR	54
11	SEZNAM BIBLIOLOGICKÝCH ZDROJŮ	55
12	SEZNAM ZKRATEK.....	59
13	PŘÍLOHY	
	ANOTACE	

ÚVOD

Mediací jsem se nadchla, hned jak jsem poznala, o jak promyšlenou disciplínu jde. Téma jsem si proto zvolila na základě zájmu a motivace získat další znalosti k těm, co díky kurzům mediace mám, a dostat tento způsob mimosoudního řešení více do povědomí společnosti. Jelikož se mé studium neustále pohybuje v sociálně – pedagogické sféře, rozhodla jsem se propojit patologii rodiny s možným řešením, které se mi zdá efektivní, a to s mediací.

V tomto mimosoudním řešení vidím smysl, urychlení a ulehčení dlouhodobě se táhnoucích problémů, konfliktů i stresů při soudním řízení, kdy jedna strana odchází nespokojená a druhá jako vítěz, tudíž se jejich dohoda později projeví jako nefunkční. To se v mediaci nestává, obě strany si vyjasní své potřeby a začnou na nich společně pracovat, i když se to zdá být na začátku nemožné. Svoje rozhodnutí mají ve vlastních rukou, což zajišťuje dlouhodobější funkčnost pravidel, jelikož jsou uspokojeny potřeby všech zúčastněných stran, které za svoje rozhodnutí přebírají svou vlastní zodpovědnost.

Je důležité, aby společnost uměla řešit konflikty, aby neustále pracovala na změně komunikace od destruktivní ke konstruktivní a aby se tyto těžkosti nedotýkaly dětí, které jsou často nevinnými aktéry konfliktů.

Hlavním cílem této práce je popsat problematiku rodinné mediace, zjistit nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin a popsat jejich řešení. První kapitola práce se zaměřuje na definici rodiny včetně jejích funkcí a typů. Cílem druhé kapitoly je popsat proměny současné rodiny. Součástí je i charakteristika současné rodiny uváděná dle Blahoslava Krause a typologie rodin v současnosti. V další kapitole se zaměříme na vybrané situace v rodinách, které mohou vyústit v samotnou rodinnou krizi dle autorky Bokové. Cílem je uvést a popsat problémové situace rodin, které mohou vyústit v úplnou krizi. Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na samotnou mediaci. Cílem je vymezit pojem mediace, její charakteristiky, fáze a principy. Kapitola zmiňuje několik podtémat zabývajících se otázkou - kdo je mediátor, stěžejní legislativou nebo rodinnou mediací, a to především jejími specifickými. Protože právě rodinná mediace poskytuje možnost zapojení dětí do tohoto procesu. Cílem poslední podkapitoly je popsat problematiku zapojování dětí do samotných mimosoudních procesů.

Hlavní cíl:

Popsat problematiku rodinné mediace, zjistit nejčastěji řešená konfliktní témata rodin a jejich řešení z pohledu mediátorů.

Dílčí teoretické cíle:

Popsat proměny současné rodiny.

Uvést a popsat situace v rodinách, které mohou vyústit v úplnou krizi.

Vymežit pojem mediace, její charakteristiky, fáze, principy.

Popsat problematiku zapojování dětí do mimosoudních procesů.

Co se týče dílčích empirických cílů, jedním z klíčových je zjistit aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat rodin v rodinné mediaci. Dále díky rozhovorům s mediátory objasnit, čím je rodinná mediace specifická, a odhalit na jaké bariéry mediátoři v rodinné mediaci narážejí. V neposlední řadě také popsat názory mediátorů na zapojování dětí do rodinné mediace.

V empirické části jsem zvolila kvalitativní výzkum, byla využita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly prováděny s mediátory v regionu Morava, jež poskytují rodinnou mediaci. Data byla nahrávána na diktafon a následně elektronicky přepisována pro zanalyzování metodou otevřeného kódování - „... část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly a také jsou kladeny otázky o jevech údají reprezentovaných“ (Strauss Anselm, Corbinová Juliet, 1999, 43 s.).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině“

(Tolstoj, Lev Nikolajevič, 2021, online)

Rodina je jeden z nejzákladnějších stavebních kamenů, díky kterému se odvíjí celý náš život. Neexistuje pro ni univerzální definice, odborníci na tento pojem nahlíží rozdílně. Role rodiny se od dávných dob značně změnila a nadále získává novou podobu na základě společenských změn. Pedagogický slovník definuje pojem rodina jako: *„Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní. Současné pojetí směřuje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru - domově, uspokojující potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární,“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, 248 s.).

Založení rodiny v dřívější době bylo především se záměrem určitého hospodářského činitele, využití dítěte jako levné pracovní síly či jako pojistky pro stáří. V současnosti takový přístup není běžný. Páry zakládají rodinné zázemí na základě uspokojení citových a psychologických potřeb, pro upevnění jejich manželství a především jako uspokojení biologických funkcí, mateřské lásky a v nejlepším případě jako náplň života. Tak by to podle mého názoru mělo být. Pozastavuji se však nad dalším důvodem, proč si lidé pořizují dítě, a tím je důvod vyrovnat se ostatním v nejdůležitější biologické funkci, či instinkt, že bezdětnost je něco nepřirozeného. Na páry je vyvíjen v dnešní době určitý tlak vtíravými otázkami a přáními druhých, které mohou bezdětné ženy ranit. Ať už se společnost může dotknout žen, které si dítě ze zdravotního hlediska nemohou dovolit nebo mají problém najít si partnera, se kterým by rodinu založily, či úplně jiný důvod, kvůli kterému je okolí vystavuje stresu. S tímto se setkáváme v naší době velmi často a je na místě se nejprve zamyslet, než položíme otázku.

Rodina je zjednodušeně přivítání mezi partnery dalšího člena rodiny, ať už se jedná o rodinu vlastní či jakoukoliv jinou formu náhradní rodinné péče. Každá rodina si nastavuje své hranice, pravidla, výchovu i hodnoty. Důležité je, aby rodina uspokojovala potřeby dítěte a dokázala tak i zajistit základní funkce rodiny.

Rodina představuje celek osob spojený určitou vazbou, jež představuje nejdůležitější primární skupinu, začleňující se do společnosti. Tato společenská skupina nás doprovází po celý život, člověk se do ní narodí, nikoliv si ji vybírá (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 38).

„Rodina je instituce, kterou formuje civilizace, kultura i společnost. Tradiční slogan, že rodina je základem společnosti, má v každé společnosti jiný význam. Ve všech známých společnostech je rodina hlavním činitelem socializace čili tvorby společnosti z nedospělých jedinců. K tomu se druží další funkce“ (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 11).

Jak zmiňují ve své knize Blahoslav Kraus, společně s Věrou Poláčkovou (2001, 79 s.): *„Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.“*

Funkce rodiny jsou závislé na změnách společnosti a kulturních podmínkách. Pan profesor Mühlpachr (2008, 152 s.) uvádí 4 základní funkce pro úspěšné fungování rodiny:

- biologicko - reprodukční,
- ekonomickou,
- socializační a akulturační,
- emocionální.

Podle výzkumu Dunovského (1986, s. 140), který vypracoval tzv. *„Dotazník funkčnosti rodiny“*, byly definovány čtyři typy rodin. Funkční rodina vykazuje vysokou míru respektu vůči jednotlivým členům, schopnost komunikace a akceptování názorů. Jedná se o rodinu, která nejenže dítěti uspokojuje potřeby, ale poskytuje mu i nové podněty, podporuje jeho vývoj a obecně je prostředím, které kvalitně přispívá k jeho socializaci. Dle Dunovského je to v populaci převážná většina až 85 %.

Problémová rodina se vyznačuje narušením některých z jejích dílčích funkcí, což však zatím nijak zásadně nepřispívá k ohrožení rodinného systému ani vývoje dítěte. Rodina se nachází ve fázi, kdy je schopna své problémy efektivně řešit, a to buď sama, nebo za pomoci odborníků.

Často se tyto rodiny stávají předmětem sledování orgánů sociálně-právní ochrany dětí, bavíme se zde o zhruba 12-13 % rodin z celkové populace.

V dysfunkční rodině jsou narušeny základní funkce rodiny a je tedy bezprostředně ohrožen i vývoj dítěte, které se v tomto dysfunkčním prostředí pohybuje. Na své problémy již rodina sama nestačí či je neumí vyřešit, často proto dochází k tzv. sanaci zvenčí. V případě dysfunkčních rodin je také často řešen problém, zda rodinu ještě institucionálně podporovat, v krajním případě můžeme zvolit radikálnější řešení v podobě zbavení rodičovských práv. Dysfunkční rodiny se v populaci vyskytují cca ve 2 %.

Afunkční rodina nejenže negativně ovlivňuje dítě, ale i ubližuje a mnohdy jej může ohrožovat i na životě. Jedná se o poruchy rozsáhlého a patologického charakteru. Obvykle zde dochází k odebrání dítěte a jeho umístění do rodiny náhradní (či předání do ústavní péče ad.). Bohužel i afunkční rodiny v naší populaci figurují cca ve 0,5 %.

Kategorizace však není jednoznačná, proto se můžeme setkat s několika dalšími vymezeními a náhledy. S. R. Sauber s kolegy (in Sobotková, 2003, s. 10, 11) uvádí čtyři rozhodující oblasti pro schopnost kvalitního rodinného fungování. Mezi zmiňované oblasti můžeme zařadit osobní spokojenost, která se projevuje především ve spokojenosti členů se svojí pozicí a rolí v rodině. Manželské, případně partnerské fungování, kdy by si partneři měli rozumět nejen v osobní, ale i sexuální oblasti. Rodičovské fungování, tedy především odpovědnost za výchovu svých potomků a v neposlední řadě také socioekonomické fungování, spočívající v úrovni ekonomického zabezpečení i sociálního začlenění do společnosti.

2 SOUČASNÁ RODINA

Jak již bylo zmíněno výše, rodina prochází vývojem a neustále se mění v závislosti na společenských podmínkách. Tak, jak se transformuje společnost, tak se transformuje rodina. Často se kvůli tomuto dostáváme do mezigeneračních sporů, přičemž se naši prarodiče těžko přizpůsobují dnešní době a nedokáží si připustit proměnlivost rodinného žití.

„Postmoderní rodiny již nejsou zakládány proto, aby reprodukovaly populaci nebo jinak prospívaly velkým společenstvím lidí. Rodiny postmoderní doby jsou zakládány kvůli uspokojování citových potřeb partnerů (nikoliv dětí!). Stabilita těchto rodin proto stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Rodina je více privátním podnikem. Dítě je především citovou investicí“ (Matoušek a kol., 2003, s. 181).

Proměny rodin od revoluce až po devadesátá léta stručně shrnuje Možný (2002), s příchodem revoluce zmiňuje vzestup rozvodosti, v šedesátých letech poukazuje na ukončení časového období zvýšené porodnosti, takzvaného babyboomu. Již v 70. letech se většinová populace vyznačovala odkládáním rodičovství, sňatku na pozdější věk, neobvyklé nebylo ani nesezdané soužití. Následné desetiletí bylo typické pro neúplnost rodin, kdy děti vyrůstaly obvykle pouze s jedním rodičem. *„V devadesátých letech však už naráží tento vývoj na meze možností státu všeobecného blahobytu, se zpomalením tempa ekonomického růstu a vzestupem nezaměstnanosti pak i na meze růstu blahobytu“ (Možný, 2002, s. 201–202).*

Proměny, opírající se o poznatky zejména F. de Singlyho (1999) a I. Možného (2002) se týkají například uzavírání menšího počtu sňatků, v porovnání s minulostí více párů spolu žije, aniž by spolu uzavřely sňatek; dále spatřujeme změnu v reprodukci a sexualitě, kdy jsou (minimálně mohou být) poprvé v lidských dějinách zcela odděleny (antikoncepce, umělá reprodukce).

V současné době je vstup do manželství u mladých lidí většinou odkládán na pozdější věk oproti minulým generacím, také porodnost klesla. Bohužel přibývá mnoho rozvodů a rozchodů, tím pádem i neúplných rodin; více dětí se rodí rodičům, kteří (ještě) neuzavřeli manželství nebo kteří žijí odděleně. Námezdní práce žen, která se stala ve 20. století jedním z jevů s revolučním charakterem, je také jednou z proměn v moderní společnosti. Ženy jsou v současné době ekonomicky soběstačné. Došlo k osvobození žen v závislosti na mužské autoritě. Nicméně úplnost tohoto osvobození není prosta mnoha otazníků.

Profesor Blahoslav Kraus ve své knize *Základy sociální pedagogiky* (2014, s. 216) uvádí některé z charakteristik současných rodin. Rodiny často žijí v jakési bublině, v určitém uzavření před vnější společností, čímž se dostávají do jisté izolovanosti, v současné době není zvyklostí žít v generačním domečku se svými rodiči, jedinci cítí tendenci odděleného života jednotlivých generací a klesá i význam sousedských vztahů. Jako další důvod uzavřenosti rodin uvádí Blahoslav Kraus snahu uniknout dnešnímu přetechnizovanému a medializovanému světu do klidu rodiny.

Soudobé rodiny se zmenšují, osamostatňují. Zvyšují se počty osob žijících v jednočlenných domácnostech a také počet osamělých žen s dětmi. Tato izolovanost vede k menší stabilitě rodiny, která citlivěji reaguje na různé vnitřní otřesy, situace. Rodina postrádá či v ní ani neexistuje vnějškové ukotvení v širších společenských vazbách, což způsobuje mnoho nesrovnalostí a konfliktů, které rodinu vychylují z rovnováhy. Tento stav může ohrozit pevnost rodinného svazku, dokonce v krajním případě může vést až k jeho rozpadu.

Již delší dobu lze u soudobých rodin pozorovat dezintegraci, rodina se neschází pohromadě, nesdílují si zážitky, vzájemně si členové rodiny nepomáhají ani nespolupracují. Nestojí o intenzivní vztahy s dalšími členy. Mnohdy se pouze potkávají, jejich komunikace je minimální a místo společného rodinného života si utvářejí ještě další vlastní život. Dochází tak k atomizaci života v rodině.

Rodiče bývají značně vytížení svým pracovním životem, čímž ovlivňují životní styl rodiny. Jsou časově zaneprázdněni, trpí vyčerpáním, nestihnou si odpočinout a zároveň ani nevěnují dostatek času svým dětem. Děti si poté často získávají nadměrným množstvím materiálních prostředků či zvýšením kapesného, aby jim tímto způsobem nedostatek společného času nahradili. To může změnit charakterové vlastnosti dětí a přispívat i k jejich deviantnímu chování.

Právě díky osamostatnění žen, důsledkem emancipace bývá model současné rodiny dvoukariérový, kvůli čemuž může dojít dokonce k rozpadu rodiny. Neustále roste vzdělanost, kvalifikovanost, s tím se pojí i zaměstnanost žen.

Diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně sílí. Velké množství domácností se pohybuje v nižších příjmových pásmech a velmi často se neúměrně zadlužují, což se negativně projevuje v celém socializačním procesu.

2.1 Typy současných rodin

Dle doktorky Masákové (2011, s. 126) můžeme rozdělit současné rodiny do několika podob. Rodina úplná, včetně úředního stvrzení zajišťuje dítěti bezpečný citový vztah, který plně naplňuje potřeby dítěte, včetně identifikačního procesu. Zastoupena je jak role muže, tak ženy, tudíž jsou reprezentovány oba vzory dítěte, se kterými se bude potýkat v běžném životě. Dítě má možnost učit se řešit drobné nesoulady, aniž by byly poškozeny základní vztahy rodiny. Ani v úplných rodinách není vyloučena patologie vztahů v rodinném kruhu. Samozřejmě ani v úplných rodinách není vyloučena patologie rodinných vztahů. V tomto případě se dítě může stát obětí úzkostných projevů, depresí či poruch chování.

Rodina partnerská se objevuje jako fenomén v posledním desetiletí. Taková rodina se liší od rodiny úplné v jedné základní rozdílnosti. Partneři – rodiče dětí nepotřebují a nemají formální stvrzení ke svému soužití. Jednou z příčin, se kterou se nejčastěji setkáváme, je zachování si určité svobody, což ale může ve svém důsledku někdy vést k liberálnějšímu přístupu nejen v partnerství, ale také ve výchově. Ve vztahu k dítěti se liberální přístup může projevit přesouváním zodpovědnosti rozhodování na dítě, což může u dítěte vyvolat buď vnitřní nejistotu, nebo přehnanou víru neomezených možností v rozhodování o sobě samém bez ohledu na své možnosti a ohledu okolí. Později se tento styl výchovy projevuje výrazným prosazováním dítěte, což může mít negativní dopad v podobě vystavování se nepřiměřeným nárokům okolí. Nepřiměřené nároky poté způsobují stresovou zátěž pro dítě.

Další formou partnerské rodiny je taková, kde jeden z partnerů nežije v místě bydliště dítěte. V rodině zastupuje plnohodnotně funkci rodiče, ale má z různých důvodů bydliště jinde. Důvodem může být práce mimo lokalitu, kde dítě žije, stejně tak další manželský svazek a rodina, kterou nemůže nebo nechce zcela opustit. Děti mohou být v těchto situacích vystaveny nejistotě, zejména tehdy, když s jedním z rodičů nemá pravidelný kontakt či se dokonce musí podřizovat časovým možnostem onoho rodiče. V budoucnosti dítěte může být odrazem takové výchovy model méně zodpovědného přístupu k osobním vztahům.

Rodina neúplná je v dnešní době častý model. Jak už bylo zmíněno v kapitole první, míra rozvodovosti v naší zemi neustále stoupá. Některé statistiky udávají až jako 60% nárůst neúplných rodin. Často ve společnosti slyšíme, že dítě z neúplné rodiny vždy strádá a je rozpadem rodiny poznamenáno po zbytek jeho života, zejména tam, kde se rodina rozpadla z důvodů rodinné patologie (alkoholismus, domácí násilí, apod.).

Tento mýtus však není pravidlem, předpokladem toho je vysoká míra osobní zralosti a vnitřní stability rodiče, který s dítětem zůstává. Nicméně děti z neúplných rodin nemají většinou možnost získat pozitivní vzor zdravého partnerského vztahu. To ovšem mohou kompenzovat příbuzní či přátelé rodičů. Může to být sice bolestné pro všechny strany, ale postupem času za tento vzor bude dítě vděčné. Jedním z dalších rizik je tendence k partnerské koalici rodiče s dítětem, kdy rodič na dítě přesune kompetence partnera, který z rodiny odešel. Na dítě jsou kladeny nepřirozené požadavky, které nejsou v rámci jeho sociální zralosti uskutečnitelné.

O rodině doplněné se bavíme tehdy, kdy místo původního rodiče přichází do rodiny partner nový a zaujímá rodičovskou pozici. To ovšem přináší nastavení nového řádu rodiny a mnohdy se tato změna neobejde bez komplikací. Do rodiny přichází nový partner s určitým očekáváním a zkušenostmi, které se mnohdy nemusí shodovat se zajetými zkušenostmi například ve výchově dítěte původního partnera. To může způsobit napjatou atmosféru a nedorozumění. Ani dítě tuto změnu nemusí přijímat kladně. Vytváří si v hlavě zmatek a může trvat delší dobu, než náhradního rodiče přijme. V případě, že se v nově vytvořené rodině narodí další dítě jako stvrzení předpokládané trvalosti dalšího svazku, nastává další možná komplikace. Dítě může pociťovat pocity méněcennosti, které mohou vyvrcholit v krutou žárlivost. Je nutné, aby rodiče rozdělovali svou pozornost mezi své děti rovnoměrně. Chyba, která se také často objevuje v doplněných rodinách, je nucení dětí k tomu, aby náhradního rodiče oslovovalo mámo, táto. Dítě si déle buduje vztah k cizímu člověku, proto je zde na místě dát dítěti dostatek času.

3 VYBRANÉ PROBLÉMOVÉ SITUACE RODIN, KTERÉ MOHOU VYÚSTIT V ÚPLNOU KRIZI

Každý z nás se někdy ocitne v nepříjemné situaci, ale ve většině případů jsme schopni nalézt správné řešení bez jakékoliv odborné pomoci. Některé situace jsou však ale tak tíživé jak pro jedince, tak pro celou jeho rodinu, že se nakonec můžeme ocitnout v uzavřené smyčce a těžko hledáme cestu, jak ven. Zde je poté na místě nalézt odbornou pomoc. Všimám si ve svém okolí, že je pro jedince, kteří na problémy nestačí sami, ostudou obrátit se na odborníka, ať už by to měl být pracovník v poradenském centru či psycholog. Myslím, že říci si o pomoc neznamená neschopnost člověka a nezvládnutí momentální situace, ale pouze potřeba cítit oporu v zádech a vědět, že na své těžkosti není sám. V současné době se bohužel často setkáváme s mnoha lidmi, kteří jsou ve svém životě nespokojení, ať už ve vztazích partnerských či rodinných, přesto se nesnaží o změnu, jelikož se změn bojí.

„V dnešní době dokonce až jedna třetina manželství končí rozvodem, ale to zdaleka nemusí znamenat, že partneri, kteří žijí společně, mají harmonické manželství“

(Špatenková, Sobotková, Sýkorová, Příhodová, Dopita, 2004, s. 7).

Níže uvádím vybrané situace, které mohou vyústit v úplnou rodinnou krizi. Krize je *„složitá situace, v níž je významným způsobem narušena rovnováha mezi základními charakteristikami systému (narušeno je poslání, filosofie, hodnoty, cíle, styl fungování systému) na jedné straně a postojem okolního prostředí k danému systému na straně druhé“* (Zapletalová a kolektiv, 2012, s. 29).

Mezi nejčastější těžkosti můžeme dle Bokové (2011, s. 126) zařadit:

- proměny rodiny a rolí v rodině,
- problémy spojené s dětmi,
- nevěra, rozchod, rozvod,
- úmrtí, smrt blízkého,
- ztráta zaměstnání,
- nemoc,
- domácí násilí.

3.1 Proměny rodin a rolí v rodině

Základní proměnou rodiny za poslední desetiletí se týče změny pojetí rodičovských rolí. Nezřídka se můžeme setkat s úplným přerozdělením rolí, kdy muž zůstává v domácnosti a živitelkou rodiny se stává žena. Dělbá práce přestává být zřejmá. Tvoří se tak nové úlohy a obsah rodičovství, v němž může dítě tápat a mít v budoucnosti problém s hledáním vlastní identity. Postupem času se opouští od tradic, dochází k ustavování trendu symetrické rodiny a role partnerů jsou více vyvážené (Masáková, 2011, s. 126).

Manželé nejen dohromady rozhodují, vzájemně si při každodenních činnostech pomáhají, a tak společnými silami zajišťují chod domácnosti, ale tráví také dohromady při společných aktivitách svůj volný čas (Katrňák, 2002, s. 227-246).

Dle mého názoru je symetrická rodina a vyvážení rolí partnerů v dnešní uspěchané době na místě. Přesné vymezení ženských a mužských rolí se pomalu zcela vytrácí. Netvrdím, že by neměly být některé role zachovány, ale pro harmonický vztah je vhodné, když se partneři nejen doplňují, ale dokáží se i alespoň částečně nahradit v nutných případech. Čímž mám na mysli, že pro ženu není problém zatopit v kamnech, stejně tak jako pro muže postarat se o domácnost. Na stejném principu pocítuji fungování vztahu na základě trávení volného času. Je důležité trávit spolu společný čas, mít společné přátele, ale stejně tak důležité je zachovat si aktivity, při kterých spolu pár netráví čas a obohacují je jako osobnosti. Je umění pracovat každý sám na sobě a zároveň na společném životě.

Nemálo se setkáváme s přístupem, kdy lidé usilují spíše o to, aby byli spokojeni s manželstvím, nikoliv v manželství. Uzavření manželství je poté založeno na základě uspokojení očekávání, vycházejících z individuálních ideálů partnerů (Singly, 1999).

3.2 Problémy spojené s výchovou a dětmi

Děti jsou obrovským posláním, ale také obrovskou zodpovědností. Neexistuje žádný univerzální návod na to, jak je správně vychovat, a tak často dochází ke střetům názorů mnohých rodičů kvůli kladené otázce - co je vlastně dobrá výchova, jak správně vychovat svého potomka? Neustále si musíme připomínat, že každý jsme nějaký, každý jsme originál. Oba z rodičů přichází z jiného prostředí, mají jiné zkušenosti s výchovou ve vlastní rodině, mnohdy i jiné hodnoty a je pouze na nich, jaký přístup výchovy zvolí.

Díky rozvolnění poměrů, čímž se zase o něco více otevřel svět, se v rodinách začaly objevovat dle Masákové (2011, s. 126) výraznější změny. Setkáváme se například s potřebou seberealizace rodičů, která je mnohdy uspokojena prostřednictvím dětí, rodiče jsou pracovně vytíženi, dětem nevhodně kompenzují svou nepřítomnost, čímž zapomínají pěstovat jejich díl odpovědnosti. Dále nezralost mladých lidí, která ovlivňuje jejich rodinné životy, z důvodu dlouhé závislosti na rodičích v dospělosti - fenomén dospělých dětí v původních rodinách. Partneři si často pořízují dítě za cílem potvrzení si dokonalosti, strachu z neúspěchu, ve výchově - fenomén úzkostlivé rodiny, nejednotná výchova. V neposlední řadě to jsou krizové situace s dospívajícím dítětem, kde je možný výskyt sociálně-patologických jevů.

3.3 Rozchod, rozvod

Rozvod i rozchod rodičů je nepříjemná zkušenost, která do života rodiny významně zasahuje. „*Rozvod či rozchod partnerů představuje akt ukončení vztahu a je často složitým etickým, právnickým a psychologickým problémem. Dotýká se nejen života manželů a jejich majetkových poměrů, ale především dětí. Rozpad manželství, kde jsou děti, je ztrátou pro všechny. Je spojen se strádáním či ztrátou a nic na tom nemění fakt, že rozvod bývá provázen pocity úlevy a nabízí partnerům šanci osvobodit se od strastiplného soužití. Rozvod proto není akt, který našim životem jen tak bezbolestně projde. Je součástí naší životní cesty*“ (Boková, 2011, s. 37-38).

Rozvod má tedy nepochybně vliv i na děti a rodiče by měli znát jejich možné reakce a umět na ně patřičně zareagovat. Optimální variantou je, když se rodiče mezi sebou domluví, rozvod proběhne s ohledem na potřeby dětí a rodičovské role zůstanou přehledně zachovány. Domnívám se, že v případě, kdy rozvod takto neprobíhá, mělo by být minimální snahou rodičů přiměřeně reflektovat vlastní jednání a uvědomit si, na co stačím a kdy už potřebuji psychologickou či psychoterapeutickou pomoc pro sebe a pro své děti.

3.4 Úmrtí, smrt blízkého

Úmrtí blízkého je pro každého člověka těžce přijatelnou situací. Jedná se o životní událost, se kterou se každý člen rodiny vyrovnává svým osobitým způsobem. I děti jsou tímto faktem poznamenány. Jejich pohled na smrt se věkem mění. Od pojetí smrti jako vratného procesu až k poznání, že smrt je nevratnou a univerzální událostí. S dětmi je nutné umět pracovat, nezamlčovat pravdu a být jim v tomto náročném období oporou.

„*Jde o proces dlouhodobý začínající u seznámení se s diagnózou přes opakované léčebné zásahy až po terminální stadia nemoci a smrt*“ (Kübler-Ross, 1992).

Člověk prochází nejčastěji pěti fázemi, které představila lékařka Elisabeth Kübler-Ross (1992):

- šok a popření,
- zlost, hněv, odmítání,
- smlouvání, vyjednávání,
- deprese,
- smíření nebo rezignace.

3.5 Ztráta zaměstnání

Horáková (2006, s. 211-212) zmiňuje šest Giddensových základních charakteristik práce, shrnujících význam práce pro člověka. Jako první uvádí práci jako zdroj obživy, kdy ve většině případů zaměstnání představuje hlavní, mnohdy i jediný zdroj finančních prostředků, pokud lidé o práci přijdou, často se potýkají s finančními obtížemi, nezaměstnanost se poté netýká pouze jedince, ale celé jeho rodiny. Práce může být ale také považována jako měřítko společenského úspěchu, na základě zaměstnání je odvozen společenský status jedince, čímž rovněž toto postavení ovlivňuje i celkovou kvalitu života a životní styl, nezaměstnaný jedinec je ve společnosti vnímán jako podřadný. Další důležitý význam práce je spatřován jako možnost seberealizace, příležitosti rozvoje dovedností, využití schopností a příležitost získat nové zkušenosti. S tím se úzce pojí udržování sociálních kontaktů, nové sociální vztahy, získání nových známých, navázání přátelství.

Zaměstnání dodává i pocit užitečnosti, v opačném případě ztráty zaměstnání v mnoha případech přichází naopak pocit společenské neužitečnosti, s tímto problémem se častěji potýkají muži v tradičních rodinách založených na představě muže jako živitele rodiny. V neposlední řadě práce strukturuje čas, přizpůsobení času rozvržením své práce, a proto v případě nezaměstnanosti lidé často trpí ztrátou řádu.

Nezaměstnanost není problémem jedince, jde o složitý společenský problém. Ztráta zaměstnání přináší mnoho nepříjemností především v podobě ekonomické nejistoty v budoucnosti či poklesu životní úrovně (Brožová, 2003, s. 76).

Nezaměstnanost jako sociální událost je dle Kolibové (2007, s. 117) definována:

- *nedobrovolným charakterem (nemožnost získat zaměstnání),*
- *pracovní schopností (způsobilost být zaměstnán),*
- *přípraveností pro výkon zaměstnání,*
- *aktivním hledáním zaměstnání (docházení na úřad práce).*

Jak již bylo zmíněno výše, ztráta zaměstnání se netýká pouze jednotlivce, nýbrž i celého jeho blízkého sociálního okolí, v první řadě rodiny. Pro nejbližší členy rodiny znamená ztráta zaměstnání jejich člena novou situací, se kterou se musí vypořádat, což mnohdy přináší stres a zátěž. Ta může vést až k vážné rodinné krizi, případně rozpadu rodiny (Tomeš, 1996, s. 142).

V situaci spojené se ztrátou zaměstnání se velice často pojí zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů či zvýšená míra kriminality, násilí a konfliktů. V prvotním čase se může nezaměstnanost jevit jako příjemný odpočinek, dovolená. Postupem času však s přibývajícimi neúspěchy o získání zaměstnání vzniká negativní postoj s pocity beznaděje, marnosti a nepotřebnosti (Šmajsová Buchtová, 2002, s. 115-116).

K dalším průvodním jevům dlouhodobě vysoké nezaměstnanosti je přiřazována, jak už je zmíněna, též „*zvýšená míra kriminality a násilí, rasových i meziskupinových konfliktů, krizí v rodině a v sociálních institucích. Nezaměstnanost provází i ztráta úcty k politickým stranám a autoritám, vznik tzv. třídy deklasovaných, tj. lidí se zkušeností dlouhodobé nezaměstnanosti, bez kvalifikace a pracovních dovedností, kteří žijí mimo pracovní trh a jsou trvale závislí na systému podpory*“ (Šmajsová Buchtová, 2002, s. 116).

Snížování motivace v hledání zaměstnání může ovlivnit i důsledek finanční podpory. Dle Buchtové dochází k tomuto jevu v první řadě u mladých lidí, jelikož jejich podpora v nezaměstnanosti je vysoká (Šmajsová Buchtová, 2002, s. 93).

3.6 Nemoc

Nemoc představuje pro všechny členy rodiny velmi zátěžovou situaci, se kterou se každý z nich vyrovnává svým jedinečným způsobem. Ať už se jedná o jakéhokoliv člena rodiny, onemocnění ovlivňuje fungování v rodině. Dochází ke změnám v životním stylu, mění se pozice jedinců, komunikace, ale také se přerozdělují již zažitá úkoly mezi členy rodiny. Pokud se budeme soustředit na nemoc dítěte, v převážných případech tato těžkost rodinu stmelí, v jiných případech však může docházet k nárůstu napětí, následným konfliktům či dokonce rozpadu rodiny. Postižení či nemoc dítěte si žádá přizpůsobení možnostem a potřebám dítěte, ať už v chování osob k dítěti v rodinném kruhu, nebo celé společnosti. Při dlouhodobé nemoci či trvalém postižení dítěte není adaptace rodiny v podstatě nikdy ukončena, jelikož se při každém zhoršení učí znovu přizpůsobovat k dítěti a prožívají další silný šok (Zacharová, Římovská, 2014).

3.7 Domácí násilí

Násilí v rodině můžeme definovat jako „*bezprávně vymycenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy, popř. jako využívání převahy (nejčastěji fyzické) k vykonávání bezprávi vůči jiné osobě, resp. osobám v rodinném systému. Domácí násilí tedy představuje násilí, jež se děje mezi osobami sdílejícími společnou domácnost, a to bez ohledu na to, zda jsou či nejsou spojeni příbuzenskými vztahy (sňatkem anebo pokrevními vazbami). Je to tedy násilí, které se vyskytuje doma – v domově zainteresovaných osob, čímž se zásadně liší od násilí páchaného na ulici, v práci, ve škole apod.*“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 186).

Agresorem může být jakýkoliv člen rodiny, který většinou pomocí fyzického násilí využívá své moci, převahy. Konkrétněji se může jednat nejenom o partnery, ale i o děti či prarodiče. V krajním případě se může domácí násilí týkat i již rozvedených partnerů, nesezdaných párů nebo párů sdílející společnou domácnost, které neuplatňují definici rodiny, v tomto případě máme na mysli homosexuální partnery (Ševčík, Špatenková, 2011).

Bohužel i s touto nepříjemností se může rodina setkat, jedná se o velice závažnou situaci, která se děje převážně za zavřenými dveřmi. Na první pohled se rodina jeví jako bezproblémově fungující, dokonce až nadmíru spokojená, opak je tu však pravdou. Domácí násilí bylo dlouhodobě považováno za tabu téma. Rodiny, které se staly svědky domácího násilí, si nebyly schopny říci o pomoc či se vůbec někomu svěřit.

„Násilí v rodině se vyskytuje bez ohledu na jakékoli socioekonomické, geografické, rasové, generové, či věkové charakteristiky zainteresovaných“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 21).

Pokud se v rodině vyskytne nějaký násilný incident, nemusí nutně jít o domácí násilí. Abychom mohli označit určité jednání za domácí násilí, musí splňovat všechny čtyři definiční znaky domácího násilí. Pokud však některý ze znaků chybí, můžeme zvážit jinou možnou podobu rodinného problému, než je domácí násilí. Se vši pravděpodobností ale bude chybějící znak brzy doplněn a proces domácího násilí odstartován (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 37).

Znaky domácího násilí popisují Ševčík a Špatenková (2011, s. 38) ve své literatuře. Domácí násilí je dlouhodobá nadvláda některého ze členů rodiny, charakteristická je také opakovanost. Na základě jednoho útoku nelze určit, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv. Nevylučuje se ovšem, že právě tento čin by nemohl být začátkem domácího násilí.

Další charakteristikou domácího násilí je postupná eskalace, kdy se útoky stupňují od urážení, snižování sebevědomí, výčitek či psychického týrání postupně až k fyzickému násilí, či dokonce k trestným činům ohrožujících zdraví a život členů rodiny. Útoky jsou jednostranné, role agresora se nemění. Agresor využívá své moci a nejedná se o vzájemné napadání, rvačky apod. mezi stranami konfliktu. Domácí násilí je skryté, neveřejné, mnohdy probíhá za zavřenými dveřmi tak, aby nebyla možná společenská kontrola. Pokud je domácí násilí dlouhodobé, mohou se poté útoky objevovat i na veřejnosti.

4 MEDIACE

Zákon mediace definuje mediaci jako:., *Postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“ (Zákon č. 202/2012 Sb.). Nutno podotknout, že se v této práci budeme zabývat pouze mediací v netrestní oblasti.

Pokud bychom se pokusili tuto definici zjednodušit, jedná se o efektivní způsob řešení sporů, řešený mimosoudně, kdy si za cíl klademe vypracování společné srozumitelné dohody, která uspokojuje potřeby všech zúčastněných stran. Dohoda by také měla předcházet možným rizikům, která mohou nastat a být tak reálně uskutečnitelná. Tento proces je zcela dobrovolný a pozice mediátora je naprosto nestranná, mediátor slouží pouze jako prostředník, který proces vede. Z mediačního jednání neodchází ani jedna ze stran jako poražená, proto mají stanovená pravidla dlouhodobější funkčnost.

Z realizovaných výzkumů je dokázáno, že pokud se klienti účastní samotného soudního řízení, bývá s ním spokojeno pouhých 40 % klientů, přičemž většina v podobě 35 % si do dvou let od soudního řízení podávají nový návrh na soudní řízení z důvodu nefunkčnosti rozsudku. To je způsobeno především autoritativním přístupem a nemožností podílet se na podobě výsledné dohody či na procesu řešení (Riskin, Keating, Arnold, 1997, s. 9).

Mediaci můžeme využívat jako alternativní řešení konfliktů v mnoha sférách. Mimo sporů týkajících se běžného života, na které se práce zaměřuje později, čímž jsou myšleny konflikty v rodinné sféře, se mediace využívá na spory mezi zaměstnanci, týmy, vedoucími a podřízenými, tedy spory na pracovišti, dále na vztahy obchodní, poskytována může být taktéž peer mediace ve školním prostředí mezi vrstevníky či vrstevnickými skupinami nebo jakékoliv jiné problémy mezi lidmi.

Protože se práce zabývá především rodinnou problematikou, je nutno zmínit i konflikty, se kterými přichází klienti za mediátory v té nejcitlivější sféře rodinné. V současné době se mediace poskytuje především v řešení sporů mezi partnery, rodiči, manželi, kteří jsou v době před rozvodem, během rozvodu nebo po něm.

Dle Asociace mediátorů České republiky (2011, online) se v rodinných kauzách vyskytují především konflikty:

- v průběhu manželství – nastavení pravidel,
- při rozpadu manželství – úprava majetku, bydlení, styk s dětmi, péče o děti, potřeby dětí,
- po rozpadu manželství – rozdělení majetku, bydlení, úprava styku s dětmi, otázka financí,
- mezigeneračních vztahů, příbuzenských sporů,
- otázky dědictví.

Problém, který nastane kdekoliv, nějakým způsobem znesnadňuje komunikaci mezi stranami, každá ze stran si prosazuje svoje potřeby a nebere ohledy na ostatní. Mnohdy ani netuší, jaký záměr má druhá strana, se kterou konflikt probíhá, a za jakým účelem, chce svoji zakázku prosadit. Komunikace mezi stranami je nefunkční a často tak graduje do emotivních hádek. Dalším negativním faktorem jsou emoce, které jsou v hádkách velice intenzivní a mohou ihned ukončit případný zájem o řešení sporu. Mediace pro tyto případy umožňuje klidné prostředí pro vyřešení problému, možnost otevřené komunikace, sdělení potřeb obou stran a případné zmírnění emocí.

4.1 Stěžejní legislativa vztahující se k profesi mediátora

Mediace se v České republice provozují po celou dobu její existence, do českého právního řádu se však zapsala její zákonná úprava až v roce 2012. Díky tomu existuje jednotná regulace a v *Zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů* jsou přesně stanoveny povinnosti mediátora, účinky mediace, důvěrnost mediačního procesu, podmínky, kdo může být mediátorem, a další charakteristiky mediačního procesu. Toto právní vymezení bylo hlavním cílem. Dalším důvodem přijetí zákona bylo umožnění všem osobám alternativního mimosoudního řešení konfliktů za asistence třetí neutrální strany, osoby mediátora. V neposlední řadě bylo cílem ulevit přetíženým soudům (Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, 2012, online).

K účinnosti nabyla vedle zákona o mediaci ve stejný den i *Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, ve znění pozdějších předpisů*, týkající se zapsaných mediátorů na seznamu ministerstva spravedlnosti. *V této vyhlášce jsou stanoveny náležitosti zkoušky mediátora, náležitosti zkoušky z rodinné mediace, náležitosti žádosti o vykonání zkoušky, způsob provádění zkoušky, způsob jmenování zkušebních komisařů a výši odměny mediátora za*

první setkání s mediátorem nařízené soudem (Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, 2012, online).

Mezi další legislativní dokument, který je důležitý mít na paměti a ze které mediace bezpochybně vychází, je **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů**, obsahující mimo jiné i v části druhé rodinné právo, upravuje postup soudu a účastníků v soudním řízení za podmínek ochrany soukromých práv a další, z čehož musí mediátor vycházet (Zákony pro lidi, 2021, online).

Rodinné konflikty se úzce dotýkají dětí, které v mediačním procesu mnohdy účinkují. Je nutno proto znát i jejich práva. Jako stěžejní dokument uvádím **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů** dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2021, online), který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí jako:

- *ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- *ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,*
- *působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- *zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.*

Sociálně - právní ochrana dítěte představuje zajištění základních práv dětí (právo na život, příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním). Zmiňovaný zákon se vztahuje na děti, tedy osoby, které ještě nedovršily osmnáctého roku věku. Výjimkou dřívějšího nabytí zletilosti je uzavření manželství, nejdříve však od 16. roku věku. Ochrana je poskytována nezletilým bez ohledu na státní občanství, nacházejících se na území ČR (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2021, online).

Mezinárodní dokument, stanovující veškerá práva dětí, přijatý Valným shromážděním OSN roku 1989 - **Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte**, je jedním z dokumentů, který stanovuje nejenom práva dětí, ale i povinnosti státu z hlediska opatření ochrany dětí (Zákony pro lidi, 2010, online).

4.2 Kdo je mediátor?

Mediátor musí být profesionálem ve svém oboru, splňující hned několik podmínek, stanovených v zákoně o mediaci. V mediačním procesu se stává naprosto nestrannou osobou, která za určitých okolností umožňuje komunikaci mezi stranami v neutrálním prostředí. Působí jako moderátor, zodpovídá za proces mediace, vede efektivní komunikaci mezi stranami, avšak není zodpovědný za výsledek. Výsledek je v rukou zúčastněných stran. Je odborníkem v užívání mnoha technik, které usnadňují komunikaci, pochopení vlastních potřeb, ale také motivů druhých. Mediátor musí mít bohaté právní znalosti, udržovat si určitý odstup a nadhled nad řešenou situací. Nesmíme opomenout ani důležitost ovládnutí sociálních dovedností, ve kterých by neměl mediátor zaostávat (Holá, 2011).

Profese mediátora může být poskytována ve dvou formách, tak jak zmiňuje sama Asociace mediátorů ČR (2011, online). První možnou formou je činnost mediátora na základě živnostenského oprávnění, kdy je nutné absolvovat akreditovaný komplexní výcvik mediace, podmínkou je dokončené alespoň středoškolské vzdělání. Ve druhém případě může být vykonávána profese zapsaného mediátora, který se po úspěšném složení zkoušky запиše na ministerstvu spravedlnosti, k čemuž připadá povinnost plnění podmínek stanovené zákonem o mediaci.

Ministerstvo spravedlnosti запиše do seznamu podle zákona toho mediátora, který:

- *ukončil vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu v České republice nebo v zahraničí,*
- *úspěšně složil písemné i ústní zkoušky,*
- *předložil k zápisu osvědčení o složení zkoušky mediátora ne starší než 3 roky a zaplatil poplatky.*

Pokud se jedná o zápis do seznamu se zaměřením na rodinnou mediaci, musí mediátor předložit ještě navíc osvědčení ze zkoušky z rodinné mediace ne starší než 3 roky.

4.3 Fáze mediačního procesu

Odborníci pohybující se v mediaci uvádějí hned několik možných fází, kterými mediační proces prochází. Pro tuto práci předkládám dělení od pana Plamínka. Fáze od tohoto autora mi přijdou srozumitelné a pro základní představení dostačující.

Základní dělení fází mediačního procesu dle Plamínka (2013):

I. Předmediační

Již před samotným procesem mediace navazuje mediátor kontakt s oběma stranami. Na začátku mediačního sezení seznamuje klienty o podstatě mediace, jak bude probíhat organizace, svou roli a další základní informace. Neopomene ani popsat cíl sezení, tudíž společnou dohodu, uspokojující potřeby všech zúčastněných. Důležitá je také kontrola, zda klienti všemu porozuměli a začít proces mediace odsouhlasením si pravidel, které budou v rámci mediačního procesu dodržovány.

II. Zahájení mediace, úvodní slovo mediátora

V této fázi mediátor ještě zůstává u informační části. Shrnuje, co bylo v předmediační fázi odsouhlaseno a stanovuje přibližný program a časový rámeček mediace.

III. Sběr informací, naslouchání stranám

Mediátor sbírá informace od obou stran. Je nestranný, tudíž názory stran neposuzuje, pouze si ujasňuje jejich zájmy, potřeby a priority. Mediátor nepodsouvá nikomu své názory ani návrhy k řešení. Působí pouze jako moderátor, který umožní komunikaci mezi stranami. Dohodu mají plně v rukou zúčastněné strany.

IV. Definice témat

Postupem času v komunikaci vyplynou na povrch témata, která jsou pro klienty důležitá k řešení situace. Další témata se mohou v průběhu mediace ještě objevit a přidat k tomu, co je nutno řešit.

V. Hledání možností, návrhů řešení

Strany se aktivně podílí na hledání možných řešení. Mediátor taková řešení bere na vědomí a dále s nimi pracuje. Musí však neustále kontrolovat, zda jsou řešení reálně uskutečnitelná.

VI. Hodnocení možností

Přijatelná dílčí řešení jsou zapsána na flipchart pro přehlednost a na řadě je řešení podmínek přijatelnosti či syntéza dílčích řešení.

VII. Formulace výsledků

V této fázi je již formulována především dohoda, ale také budoucí realizační plán a systém a v neposlední řadě důležité monitorování a korigování.

VIII. Realizace a korekce

Uskutečňování, monitorování a korigování realizačního plánu mediace.

4.4 Principy mediace

Mediace se vymezuje určitými principy, které jsou v mediačním procesu využívány. Pro představu uvádím přehled principů dle Brzobohatého, Polákové a Horáčka (2015, s. 13-19). Jedním ze základních principů je dobrovolnost. To znamená, že klientům nemůže být mediace nařízena, výjimkou je zapsaný mediátor, kdy soud může nařídít první setkání s mediátorem, jedná se ovšem pouze o první informativní sezení a je pouze na vůli a motivaci klientů, zda chtějí mediaci využít. Proces mediace je uskutečněn na základě popudu jedné či obou stran, s procesem musí souhlasit všechny zapojené strany. Dobrovolnost je zde míněna i ve vztahu k potřebě pauzy, oddechu, zkrácení mediačního sezení, či úplné odstoupení z mediace v průběhu.

Dalším důležitým principem je důvěrnost mediace. Mediátor má povinnost zachovat veškeré sdělené informace, které zazněly na mediačním sezení, v důvěrnosti. Informace může mediátor sdělit pouze na základě oprávnění ke sdělení informací v případě dohody všech zúčastněných stran. Výjimkou je takzvaná oznamovací povinnost přípravy či páchaní trestného činu, kdy je mediátor povinen sdělit informace příslušným orgánům.

Mediátor ručí taktéž za nestrannost, poskytuje dostatek prostoru, aby se k tématu mohly vyjádřit všechny strany, nehodnotí, neupřednostňuje ani nezvýhodňuje nikoho ve svém slovním projevu nebo náznacích. Dále mediátor nedává rady, je pouze zprostředkovatel informací a moderátor rozhovoru mezi stranami. Veškerá rozhodnutí mají plně v rukou strany. S nestranností úzce souvisí i neutralita mediátora, což znamená, že by mediátor neměl mít jakékoliv vztahy v minulosti nebo očekávání v budoucnosti ani s jednou ze stran. Pokud by takový případ nastal, mediační proces se nemůže uskutečnit a případ je přidělen jinému mediátorovi.

Jak již bylo zmíněno výše, v procesu je nutností mediátora odhalovat motivátory sporu, které jsou klíčem k vyřešení sporu, proto je nutné zaměřit se především na zájmy a potřeby stran. Úspěšnost mediace nemusí být postavena na sepsání dohody, důležitá je také úprava mezilidské interakce mezi klienty, díky vyjasnění situace a lepšímu porozumění názoru druhé strany. V průběhu mediace zazní mnoho dosud neznámých informací, čímž může dojít právě ke změně komunikace ze soupeření na spolupráci stran. Odkrýváním, uspokojováním potřeb a díváním se na konflikt z různých pohledů usnadňuje mediátor proces mediace.

4.5 Specifika rodinné mediace

Rodiny jsou obvykle spjaty úzkými citovými vazbami, hodnoty a tvoří ucelený systém, ve kterém mohou vznikat i konflikty. Záleží především na samotném procesu komunikace, jak jsou rodiny schopny problém vyřešit. Tento proces komunikace se v rodinách liší (Holá, Malacka, 2014).

Vzhledem k vzájemné závislosti členů rodiny a jejich citové blízkosti je řešení sporů v rodině jedna z nejnáročnějších oblastí. Konflikty narušují soužití rodinných příslušníků a důležitou roli v konfliktu hrají děti, které se mnohdy stávají nevinými oběťmi sporu.

Specifický znak rodinné mediace spočívá v charakteru rodinných vztahů, který se opírá o velmi soukromou a důvěrnou povahu, proto je v mediaci nutné přistupovat ke konfliktu citlivě, taktně, ale i dostatečně otevřeně (Holá, 2013, s. 88).

Rodinné konflikty mohou mít různý charakter, při každé mediaci je předmětem trochu jiný druh konfliktu a jeho řešení. Můžeme sem zařadit řešení problémů v oblasti komunikace mezi stranami, ohledně neshod ve výchově dítěte, vícegeneračních sporů, uspořádání financí v rodině, případně otázka dědictví či rodinného podnikání. V důsledku rozpadu rodiny jsou poté řešeny nejčastěji otázky svěřeni dítěte do péče, jeho výchova, nepohody mezi rodiči, ale také majetkové a finanční uspořádání (Holá, 2013, s. 88). Typické pro rodinnou mediaci je to, že ji zpravidla vedou dva mediátoři (Potočková, 2013, s. 156).

Z pohledu rodinného práva jsou pro projednání v mediaci vhodné zejména záležitosti rodinného soužití, úpravy styku rodiče s nezletilým dítětem, péče o staré a nemohoucí příbuzné, výživné dětí a partnerů, osvojení, majetkové a bytové věci související s rozvodem a ukončením společného soužití partnerů. Lze prodiskutovat i další otázky, např. úpravu samotné výchovy dětí, zajištění jejich zdraví, kontakty se širším příbuzenstvem atd. (Hrušáková, Novák, 1999, s. 29-35).

4.6 Transformativní mediace

Mediace má hned několik přístupů vedle facilitativního, kterým se zabývá tato kvalifikační práce a dále evaluativního, který je stručně popsán níže, se můžeme setkat také s transformativním stylem, který je mnohdy upřednostňován právě v rodinných sporech. Tento směr mediace je jeden z nejnovějších, jedná se o styl vznikající teprve v 90. letech 20. století. Zakladatelem tohoto směru se stal bývalý profesor komunikace Joseph Folger ve spolupráci s Robertem Bushem, transformativní mediaci představili ve své publikaci *The Promise of Mediation* (Potočková, 2013, s. 64).

Transformativní teorie interpretuje konflikt jako krizi v mezilidské interakci, která vede k destruktivní komunikaci stran. Za tímto účelem je potřeba transformace této interakce ke konstruktivnímu jednání stran. Primární intervencí je tedy změna kvality samotné konfliktní interakce, nikoliv společná dohoda. Lidé se stávají v konfliktních situacích relativně slabí a sebestřední, a proto ztrácí schopnost dělat rozhodnutí a nedokáží objektivně zvážit úhel pohledu druhého. Úkolem mediátora jako třetí strany konfliktu je pomoci stranám dosáhnout změny v interakci právě v posunech ve zmocnění a uznání a podpořit jejich kvalitu interakce. Po dosažení konstruktivní interakce jsou strany schopny hledat přijatelné řešení, lépe se orientovat v situaci a navzájem si naslouchat, pochopit druhého. Samotný proces není dělen do fází, strany jsou aktivně zapojeny do rozhodování, plně vyjadřují své úhly pohledu a společně je sdílejí v neutrálním prostředí. Charakteristické znaky transformativní mediace umožňují přirozené vyjadřování výrazných emocí, přebrání kontroly stran nad tématy, o kterých chtějí v mediačním sezení diskutovat, úsilí stran nad hledáním řešení. Mediátor interakci stran shrnuje pro lepší orientaci v konfliktní situaci, ověřuje a reflektuje. Reflektování pomáhá mluvčímu dostat se do záznamu a zároveň umožňuje naslouchajícímu slyšet sdělení mluvčího od nestranné osoby. Pro porovnání se ve stručnosti pokusím shrnout i charakteristiku dalších existujících přístupů (Institute for the Study of Conflict Transformation: Fulfilling of Promise of Mediation, 2012, online).

Facilitativní mediace je šířena převážnou většinou mediátorů. Konflikt je chápán jako problém v uspokojování potřeb. Cílem je dohoda, která řeší problém spravedlivě a realisticky. Mediátor intervenuje a podporuje tak vyjednávání založené na zájmech, čímž dochází k vytváření dohody, řešící hmatatelná témata. Fáze i principy facilitativního přístupu jsou zmíněny v kapitolách výše (Šišková, 2012).

Evaluativní přístup se naprosto liší od dvou předchozích zmiňovaných. Mediátor do mediačního sezení vnáší své návrhy, hodnotí a analyzuje názory z pohledu právních možností, nikoliv z možností stran. Často zde zastupují strany právní zástupci, kteří vedou strany k dohodě. Účelem toho přístupu je urychlit mediační řízení (Šišková, 2012, s. 43).

4.7 Konflikt

Konflikty a spory jsou předmětem celého mediačního procesu, proto bych jim tuto kapitolu ráda věnovala. Mediace vnímá konflikt pozitivně, a to z důvodu zabránění stagnace, stimulace zájmu, rozvoje tvořivosti, podnětění ke spolupráci a uvolnění napětí.

Pro konflikt neexistuje jednotná klasifikace, jednotlivé druhy se prolínají a navzájem ovlivňují, proto se málokdy setkáváme s reálným konfliktem, který má pouze jednu psychologickou charakteristiku.

V odborné literatuře převažuje dělení konfliktů dle počtu zúčastněných osob na konflikty intrapersonální (vnitřní), jež se týkají pouze jedné osoby, dále interpersonální, které jsou charakteristické pro osoby dvě a v neposlední řadě konflikty skupinového charakteru, existující uvnitř dané skupiny a meziskupinové, které se odehrávají mezi dvěma skupinami osob (Křivohlavý, 2008).

Další kategorizace se dělí dle převládající psychologické charakteristiky, kterou uvádí autorka Holá (2003, s. 190):

- konflikt představ - k tomuto konfliktu dochází při střetnutí našeho vnímání, představou je tedy obsah dříve získaných informací uchovaných v paměti, zdrojem konfliktu se poté stává rozdílnost v získávání, uchovávání a vybavování představ,
- konflikt názorů - zde vyplývá konflikt v momentě, kdy výchozí informace, které osoby mají, hodnotí na základě zcela odlišných kritérií či odlišně interpretují pozorovanou skutečnost,
- konflikt postojů - jedná se o střet v odlišném jednání, postoj může obsahovat jak kladné, tak negativní hodnocení, což iniciuje člověka použít jeho vyhraněný způsob jednání,
- konflikt zájmů - vychází ze střetu snah lidí, usilujících o uspokojení potřeb.

Se samotnou konfliktní situací se často pojí i omezení interakce mezi stranami v konfliktu. Samotnými komunikačními styly se zabýval již doktor Carl Jung, který rozdělil lidi do 4 základních typů osobností na základě jejich komunikačního stylu. I přesto, že v jedné zemi hovoříme stejným jazykem, často může dojít k neshodám právě kvůli neuvědomění si odlišností komunikačních stylů (Mcconnon, 2009). **Asertivní typ** osobnosti se vyznačuje potřebou dosažení svých vytoužených cílů, potřebou pocitu efektivnosti a rychlosti v plnění úkolů směřujících k vytyčenému cíli. Ve společnosti nechce být vnímán jako nerozhodný a naivní, naopak spíše jako cílevědomá osobnost. Na základě toho jedná přímo a jeho komunikační styl je funkční. Jeví se spíše jako sobečtí, jsou pro ně důležité jejich výsledky, nezabývají se emocemi druhých. Přitahují je stejné typy osobností, které přechází rovnou k věci a nemarní čas.

Nekonfliktním typem bychom mohli popsat takovou osobnost, která se vyznačuje vysokou mírou empatie, citlivostí. Upřímně se zajímá o druhé, podává jim pomocnou ruku, rád naslouchá a podílí se na starostech ostatních. Nemá rád konfliktní situace, naopak se snaží udržovat kvalitní mezilidské vztahy. Oproti asertivnímu typu nedokáže prosadit svůj názor, i přesto, že je s něčím nespokojen.

Analytický typ je obrovský perfekcionista. Práci vykonává naplno až do posledních detailů. Co si neudělá sám, s tím většinou není spokojen. Velice opatrně jedná v rozhodování. Musí mít ve všem naprostý přehled a řád. Je samotář a zakládá si na rutinách, seznamech, tabulkách, celkově na plánování.

Společenský typ je naprostý opak analytického typu. Nemá rád rutinu, naopak je velice spontánní. Rád se seznamuje s novými lidmi, zkouší nové věci. Pro všechno se rychle nadchne a jde po hlavě, to mu však dlouho nevydrží a rychle ztrácí motivaci. Je věčně pozitivní a dokáže na všem najít něco dobrého, vše dělá po svém a ignoruje pravidla. Tito lidé jsou zvyklí pracovat v chaosu, sice jsou velmi energiční a kreativní, ale chybí jim disciplína a vytrvalost.

Je potřeba, abychom si typy komunikačních stylů uvědomovali a pokusili se je respektovat, ušetříme si tak spoustu konfliktů, které jsou vyvolány právě jiným stylem, který určitá osoba preferuje a pro nás je naprosto nepochopitelná.

5 ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ DO MEDIACE

Jak jsem již zmiňovala v předešlých řádcích, právě děti se stávají oběťmi v řešení konfliktů, avšak na povrch vyplyne otázka - je dobré děti zapojovat do těchto procesů?

Od roku 2000 došlo v České republice, ale i v rámci Evropy, respektive celého světa k významným změnám. Mezi autorku u nás, která nabízí poznání praxe zapojování dětí do mediací v ČR, patří například Lenka Poláková, působící v mediálním centru v Olomouci, které je součástí Rodinného centra olomoucké neziskové organizace P – centrum (Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů, 2019, online, s. 6).

Mediace je jedna z nejmenších takzvaných doplňkových agend, působících na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Předmětem zájmu jsou především rodičovské konflikty týkající se přeshraničního styku rodičů s dětmi. Dále poté otázka úpravy výživy a péče o dítě. Podmínkou zapojování dětí do mimosoudních procesů je důležitost striktního odlišování dvou pojmů (Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů, 2019, online, s. 35):

- zatahování do konfliktu – jedná se buď o vědomé či nevědomé zapojení dítěte do konfliktu za účelem obnovy emoční jistoty, čímž bývá snížen pocit ohrožení, který pramení právě z konfliktu v rodině,
- zapojení dítěte - má umožňovat pravý opak, směřuje k posílení vlastní účinnosti dítěte, a to v možnosti sdělení pohledu dítěte na věc, nabízí mu bezpečné prostředí a nenutí ho k žádnému konečnému rozhodnutí.

V roce 2020 bylo zapojování dětí založeno na základě jejich práv, zaštiťujících Úmluvou o právech dítěte. Od rodinných mediací je vyžadováno naplnění článku 3 Úmluvy: „*Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány*“ (Úmluva o právech dítěte a související dokument, 2016, s. 156).

Dále faktory formulované výborem pro práva dítěte musí být zohledněny při posuzování nejlepšího zájmu dítěte. Znění článku 12 Úmluvy: „*Smluvní státy zajistí dítěti, které si dokáže utvořit vlastní názor, právo tento názor svobodně vyjádřit ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, a přihlédnou k jeho názoru způsobem odpovídajícím jeho věku a vyspělosti*“ (Úmluva o právech dítěte a související dokument, 2016, s. 125).

Vhodný přístup v zapojování dětí by neměl být založen na pouhé ideologii a dojmech, ale naopak by se měl opírat o vědecké poznatky, ověřené výsledky z vědeckého bádání ve zkoumané oblasti a především jít ruku v ruce s poznatky soudobé psychologie a vycházet z Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte a související dokument, 2016, s. 38).

Mediátoři Martina Círbusová a Robin Brzobohatý seskupili výsledky ze zajímavých výzkumů a studií z mediací, do kterých byly zapojeny i děti. Výzkumy byly zkoumány jak v přínosu ze strany rodičů, tak v prožívání této možnosti samotných dětí. Z pohledu dětí byla možnost zapojení se do procesu pozitivní zkušeností. Zapojení bylo užitečné z důvodu možnosti vyjádření svých pocitů, názorů, přání, ale především obav dětí nezávisle na rodičích. Na základě této skutečnosti samy děti poskytují rodičům své zkušenosti, nápady, díky kterým si rodiče utváří určitý nadhled nad danou situací z pohledu svého dítěte. Děti mají pocit důležitosti, cítí se významně, když mohou sdělit svůj pohled a jsou vyslechnuty, zároveň přebírají určitou kontrolu nad svým životem a cítí se být rovnocennými partnery. Získávají porozumění situaci a vyjasnění si mnohdy nespelnitelných očekávání, dále bylo prokázáno zlepšení vzájemného vztahu mezi dítětem a rodičem. Z pohledu rodičů zkušenost se zapojením dítěte do mediace je hodnocena taktéž kladným způsobem. Uvádí, že jim přítomnost dětí umožnila kvalitnější a častější komunikaci s dítětem, dokonce se mnohdy i zpětná vazba dítěte stala impulzem pro změnu chování rodiče a přístupu k samotnému dítěti či partnerovi. Hodnocení výzkumů přínosu v zapojení dětí do mediace se provádělo s odstupem jednoho roku od mediačního setkání. Odborníci zmiňují, že v dřívějším termínu by výzkum neměl smysl, protože děti berou účast na mediaci jako určitou epizodu v jejich životě (Brzobohatý, Círbusová, 2020, s. 148).

Shrňme-li dosavadní úvahy, stát má povinnost zajistit dětem účast na rodinné mediaci a povinností mediátorů je použít postup, jež umožní účast dětem za účelem vyhodnocení nejlepšího zájmu dítěte (Brzobohatý, 2019, online).

I přes pozitivní ohlasy některých mediačních center, a to konkrétně v Olomouci a Brně, majících praxi se zapojováním dětí, je většina rodinných mediátorů zdrženlivá, opatrná a mnohdy u nich převažuje neochota nebo až odmítavost této možnosti.

5.1 Modely zapojování dětí do mediace

Zapojování dětí není novinkou posledních let, účast dětí byla běžnou záležitostí již od počátku 80. let 20. století.

Než aby se polemizovalo nad otázkou, zda děti zapojit do mediace, uvažovalo se spíše nad tím, jakým způsobem zapojení realizovat. Již v předchozí kapitole, zabývající se zapojováním dětí do mimosoudních procesů, zdůrazňuji potřebu striktního odlišení sousloví zjišťování názoru od zapojování dětí. A to především z důvodu chápání spojení zjišťování názoru dítěte jako právní povinnosti soudu, probíhající metodou výslechu dítěte, což se výlučně liší od etického předpokladu zapojování dětí na základě primárního souhlasu dítěte se zapojením do mediace, proto je vhodnější použití termínu zapojení hlasu dítěte do mediace (Brzobohatý, 2021, online).

Nyní se dotkneme možností zapojení dětí do mediace, děti lze podle Brzobohatého (2021, online) zapojit ve třech rozdílných fázích a to:

- **před zahájením mediace** – spočívá v uskutečnění odděleného setkání stran za účelem vyjasnění si veškerých obav a nejasností spojených se samotnou mediací, především ve velmi emočně vypjatých případech se oddělené setkání shledává s úspěchem. Hlas dítěte může zaznít dvěma způsoby, a to buď přímo, kdy rozhovor vede sám mediátor, nebo nepřímo, zde se rozhovoru s dítětem ujímá jiný odborník než mediátor.
- **v průběhu mediace** – nabízí se opět členění na přímou a nepřímou účast dítěte. V nepřímém zapojení vnáší mediátor hlas dítěte prostřednictvím sběru dat o dítěti, kladení otázek vztahujících se k dítěti. Rozhovor probíhá na začátku mediace za účelem přednastavení rodičů, z důvodu poukázání důležitosti na brání ohledu zájmů a pozice dítěte. Další možností je zapojení advokáta, který zajistí reprezentaci a ochranu dítěte, při čemž zachová nestrannost. V případě přímého zapojení je dítě osobně účastníkem mediačního rozhovoru.
- **po skončení mediace** – způsob, který se osvědčil a má snadné využití, je uspořádání rodinného setkání. V případě, že se dítě neúčastní průběhu samotné mediace a ani nebylo zapojeno do mediace před začátkem, může participovat dle svých práv alespoň na finalizaci dohody, na které se předem rodiče v mediaci domluvili. Dítě se tak může doptat na nejasnosti a je seznámeno s výsledkem dohody. Setkání se koná především z důvodu, aby dítě nemělo obavy a mohlo s pochopením najít cestu k novému uspořádání rodiny.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

6 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky

Pro uvedení praktické části se pokusím zhodnotit aktuální stav problematiky, který uvedu na bakalářských či diplomových pracích studentů, kteří se již zabývali podobným tématem nebo na výzkumech, které se zabývají problematikou rodinné mediace. Mediace je poměrně nová disciplína, která byla uzákoněna teprve roku 2012 a to zákonem č. 202/2012 Sb. Z tohoto důvodu je výzkumů z mediace v českém prostředí pomálu a stále se nedostala do povědomí většinové společnosti. Empirické poznatky budou seřazeny chronologicky od nejnovějších po nejstarší.

Témata, která často otevírají klienti v mediačním setkání, sepsala ve článku nesoucí název Rodinná mediace - namísto soudu dohoda u kulatého stolu, mediátorka Dana Vrabcová, působící v Asociaci mediátorů České republiky. Zmiňuje zde nejčastěji řešené spory rodin, dotýkajících se otázek rozdělení financí, bydlení, výživného na děti, nastavení kontaktů, komunikace, výchovných principů nebo nutnost stanovení plánu, jak budou vypadat konkrétní situace ohledně dětí. Rodinní mediátoři se snaží podporovat zachování funkcí rodičů i po rozpadu jejich partnerství ve prospěch dítěte (Vrabcová, 2021, online).

Základního výzkumu, který zkoumal samotné seznámení veřejnosti s pojmem mediace, se ujala Univerzita Palackého v Olomouci ve spolupráci s Masarykovou univerzitou. Výzkum byl ukončen roku 2018 a probíhal v průběhu 3 let. Reprezentativním vzorkem bylo 479 respondentů, ve věku 18+ z České Republiky, jež byli rozděleni dle věku, pohlaví, vzdělání, kraje a velikosti obce. Jedním ze základních cílů bylo zjistit povědomí společnosti o mediaci, které je stále velice nízké. Empirická data ukazují, že pouze 34% respondentů zvolilo správnou odpověď na otázku, co je to mediace. 29% respondentů neznalo odpověď a zbylých 38% odpovědělo špatně, tudíž nemají povědomí. Nejlepší znalosti o mediaci vykazovali nejčastěji respondenti středního věku 30-44 let a 45-60 let (Urbanová, Holá, Lakomý, 2020).

Další výzkumnou otázkou, kterou se bakalářská práce zabývá, je participace dítěte v mediaci, čemuž se podrobně věnují Robin Brzobohatý a Martina Čirbusová ve své publikaci Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. V publikaci jsem se zaměřila především na pohled samotných profesionálů na tuto problematiku. Publikace pojednává o tom, že se mediace neustále vypořádává s dvoukolejností profese a je nutností rozlišovat praxi zapsaných mediátorů a mediačních center, z čehož vyplývá i odlišná právní úprava.

Tato dvoukolejnost, spočívající v legislativním omezení zapsaných mediátorů může ovlivnit následné aspekty v praxi související se zapojením dítěte do mediace, kdy mediátoři mohou narazit na bariéry, jež jim nedovolí přizpůsobit mediaci potřebám dítěte či mezioborovou spolupráci, tak, jak by si představovali. Participace dítěte v mediaci není uzákoněna jako povinnost, tudíž se k ní staví mediátoři individuálně. Samotné zapojení dítěte se úzce pojí s otázkami, jako jsou například podoby, jak dítě zapojit, věková hranice, možnost dítěte rozhodnout se, zda se chce podílet na mediačním procesu, hranice rodičovské odpovědnosti a v neposlední řadě legislativní rámec mediace (Brzobohatý, Círbusová, 2020, online).

Čeští mediátoři uvádějí jako optimální věkovou hranici pro zapojení dítěte do mediace 6 let, „kdy se předpokládá, že kognitivní a sociálně emoční vývoj je na takové úrovni, která umožňuje spolupráci. U dětí v tomto věku dochází k emoční stabilizaci, zvládají lépe separaci od známé osoby, jejich přístup k realitě je racionálnější a řeč je dostatečně rozvinutá. Otázka zapojení je však posuzována vždy individuálně a toto posouzení je jedním z cílů rozhovoru dětského specialisty s rodiči dítěte” (Brzobohatý, 2019, s. 46). Podmínkou zapojování dětí do mimosoudních procesů je důležitost striktního odlišování dvou pojmů a to, zatahování do konfliktu. Jedná se buď o vědomé či nevědomé zapojení dítěte do konfliktu za účelem obnovy emoční jistoty, čímž bývá snížen pocit ohrožení, který pramení právě z konfliktu v rodině. Na druhém pólu stojí pojem zapojení dítěte, který má umožňovat pravý opak, směřuje k posílení vlastní účinnosti dítěte, a to v možnosti sdělení pohledu dítěte na věc, nabízí mu bezpečné prostředí a nenutí ho k žádnému konečnému rozhodnutí (Brzobohatý, 2019, online).

Jelikož je hlavním výzkumným cílem mé bakalářské práce právě popsat problematiku rodinné mediace a zjistit nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin a jejich řešení z pohledu mediátorů, vybrala jsem práci se zaměřením na témata, která nejčastěji v rodinné mediaci figurují. Touto myšlenkou se zabývala Kateřina Soukalová ve své bakalářské práci s názvem Mediace v rodinném prostředí. Výzkum byl proveden u patnácti rodin, které využily služeb rodinné mediace v krizovém centru J. J. Pestalozziho ve Svitavech, což úzce souvisí s mojí pokládanou výzkumnou otázkou. Empirická část byla uskutečněna roku 2015, využita byla metoda analýzy dokumentů, které studentka studovala. Hlavní konfliktní témata, se kterými strany přišly do mediačního sezení, se rozdělovali do několika skupin, dle vztahu mezi stranami. V případě nesezdaného páru s dítětem se objevovaly konfliktní témata týkající se především nastavení styku s dítětem, řešení výživného na dítě, podíl na financování výdajů dítěte, nastavení komunikace a kontaktu mezi párem, nevhodné výchovné působení, vztah po narození dítěte, nebo konflikty týkající se hospodaření, vedení domácnosti, nedůvěra či

zvažování rozchodu. Pokud se jednalo o strany zastoupené rodičem a dítětem, byly nejčastěji řešeny témata nastavení pravidel a povinností v domácnosti, větší odpovědnosti za školní prospěch a využití volného času, snaha o dosažení respektu, získání důvěry a celkového nastavení komunikace. Nejčastější skupinou, se kterou se v mediaci setkáváme, jsou buď již už bývalí manželé či manželé v rozvodovém řízení, kde hlavní roli hrají konflikty, týkající se nezletilých dětí v podobě úprav styku s dítětem, výživného, výchovného prostředí a působení rodičů, financování výdajů dítěte či vyjednávání společného jmění manželů (Soukalová, 2018).

Dalším dílčím empirickým cílem mé kvalifikační práce je objasnit, čím je rodinná mediace specifická. Touto problematikou se zabývala i Veronika Hauptová roku 2016, ve své bakalářské práci nesoucí název Specifika sociální práce s rodinou v mediaci. Samotný výzkum byl rozdělen do dvou skupin, lišících se cílovou skupinou respondentů, jimiž byly 4 sociální pracovnice, působící na odboru sociálně – právní ochrany dětí a 5 mediátorů, poskytujících rodinnou mediaci. Sběr dat byl realizován v Jihočeském kraji. Studentka využila metodu polo strukturovaného rozhovoru. Obě skupiny respondentů měly své otázky, které se během rozhovorů doplňovaly. Odpověď na otázku specifík rodinné mediace získala studentka na základě otevřeného kódování. Oslovení mediátoři se shodli v tom, že je rodinná mediace specifická především v silných emočních a citových vazbách na příbuzenské vztahy. Navazovala otázka ohledně konfliktů, které je možno řešit pomocí mediace. Zmíněny byly nejčastěji řešená témata diskutovaná v mediaci, týkající se rozvodu, dále úprava styku, pře o majetek, výživné na dítě, výchovný styl, spory o dědictví či jakýkoliv jiný problém, na který rodina nestačí sama. Ve výzkumném šetření se potvrdila nutnost velmi úzké spolupráce mediátorů s pracovníci OSPODU (Hauptová, 2016).

Z pohledu rodinného práva projednávají klienti v mediaci zejména záležitosti rodinného soužití, úpravy styku rodiče s nezletilým dítětem, péče o staré a nemohoucí příbuzné, výživné dětí a partnerů, osvojení, majetkové a bytové věci související s rozvodem a ukončením společného soužití partnerů. Dále se řeší další otázky jako úprava samotné výchovy dětí, zajištění jejich zdraví, udržení kontaktů se širším příbuzenstvem apod. Takto pojednává o rodinné mediaci Milana Hrušáková a Tomáš Novák ve své literatuře s názvem Nesporný (smluvený) rozvod a mediace (Hrušáková, Novák, 1999).

7 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Ve zhodnocení aktuálního stavu zpracovaného tématu byly představeny dosavadní výzkumy a poznatky mediace, díky nimž jsem přiblížila současný stav zkoumané problematiky, i přesto, že je výzkumů na podobná témata zpracováno velmi zřídka. Nyní se budu věnovat svému výzkumnému šetření, které jsem rozdělila pro přehlednost do několika kapitol. Na začátku před stanovením cílů, výzkumných otázek a výstupů se pokusím vymezit stručně zkoumanou problematiku, dále charakterizují výzkumný soubor, který jsem si stanovila pro svůj výzkum. V závěru se zaměřím na metodu výzkumného šetření a sběr dat, který jsem zvolila pro své výzkumné šetření.

7.1 Vymezení zkoumané problematiky

Práce je zaměřena na mediaci, tedy mimosoudní řešení konfliktů v oblasti rodinných sporů. Jedná se o určitou formu intervence do konfliktu, což znamená pomoc stranám prožívající konflikt. Téma jsem si vybrala, protože mi přijde důležité mít přehled v této oblasti a dokázat efektivně řešit konflikty, možná také představit tuto disciplínu, která usnadňuje práci soudům a zároveň přispívá ke zdravému řešení problémů, ve kterém je zohledněn i zájem dítěte dalším studentům. S hádky, problémy a konflikty se v životě setkáváme mnohdy, ale je nutné je umět řešit nebo vědět o institucích, které nám pro nás v neřešitelných situacích pomohou.

Mediace je efektivní proces, kdy strany konfliktem prochází ve všech jeho fázích, jde o pochopení situace, náhledu na konflikt očima druhé strany a společné nalezení řešení. Díky uspokojení potřeb všech zúčastněných stran je dohoda dlouhodoběji funkční nežli dohoda v soudním řízení, ve kterém odchází často jedna ze stran jako vítěz. Pomoc mediátora jako třetí strany konfliktu nespočívá v radách, doporučeních či nabízených možných řešení, ale ve snaze změny kvality konfliktní interakce stran z negativní (destruktivní) na pozitivní (konstruktivní) interakci.

Výzkum zkoumá nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin, se kterými klienti chodí za mediátory. Cílem je především popsat problematiku rodinné mediace, rozšířit povědomí o mediaci a přiblížit proces mediace a zjistit nejčastěji řešená konfliktní témata rodin a jejich řešení z pohledu mediátorů.

7.2 Stanovení cílů, problémů, výzkumných otázek a výstupů

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat současných rodin v mediaci. Pro naplnění hlavního cíle byla potřeba stanovit i výzkumné otázky, díky kterým dojdeme k výsledku výzkumného šetření.

Výzkumné otázky byly zvoleny takto: zjistit aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat rodin v mediaci, na základě rozhovorů objasnit, čím je rodinná mediace specifická, dále jsem zjišťovala, zda se rodinná mediace liší od jiných odvětví mediace a pokud ano, tak čím, snažila jsem se, odhalit bariéry, na které mediátoři v rodinné mediaci narážejí a v neposlední řadě popsat názory vybraných mediátorů právě na zapojování dětí do rodinné mediace. Otázka se týkala zkušeností mediátorů, benefitů nebo negativ zapojování dětí a také otázka věku dítěte, tedy i zkušenosti od kolika let je vhodné zapojovat děti do mimosoudního procesu – mediace.

Hlavní cíl výzkumu:

Zjistit aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat rodin v mediaci.

Výzkumné otázky:

Zjistit aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat rodin v mediaci.

Na základě rozhovorů, objasnit, čím je rodinná mediace specifická.

Odhalit, na jaké bariéry mediátoři narážejí.

Popsat názory mediátorů na zapojování dětí do rodinné mediace.

7.3 Výzkumný soubor

Nepostradatelnou součástí výzkumu je samotný výzkumný vzorek zkoumaných osob. Jelikož byl výběr omezen dle požadovaných vlastností a kritérií, byla zvolena metoda záměrného výběru výzkumného vzorku. Na základě zvolení malého počtu respondentů bylo osloveno 5 pracovníků (mediátorů) obou pohlaví, poskytujících mediaci v jakýchkoliv sociálních službách regionu Moravy. Z toho se jednalo o 3 ženy a 2 muže. Počet respondentů byl zvolen na základě objektivnosti a ucelenosti výzkumu. Výzkum byl uskutečněn v regionu Morava, kde mapuje několik největších měst v tomto regionu (Olomouc, Brno, Prostějov, Ostrava), každý z respondentů zastupuje jedno z měst, přičemž město Olomouc je zastoupeno dvěma respondenty. Potencionální respondenti byli osloveni prostřednictvím e-mailové zprávy. Kontakt jsem na ně získala díky známostem z oblasti kurzů mediace, které jsem absolvovala, kde mi respondenti byli doporučeni od jejich kolegů. Všichni oslovení respondenti měli ochotu spolupracovat na výzkumném šetření v oblasti jejich působení, a proto se dobrovolně podíleli na výzkumu. Rozhovory byly uskutečněny dle časových možností respondentů.

Kritéria a požadavky pro účast ve výzkumu:

Oblast působení (region Morava).

Poskytování klientům rodinné mediace.

Souhlas s dobrovolnou účastí ve výzkumu a nahráváním rozhovoru.

Anonymita respondentů a ochota spolupracovat.

Informovanost o využití získaných dat k tvorbě a publikaci bakalářské práce.

Charakteristika respondentů:

Respondent 1 (Brno) – Mediátor s více než 10ti letou praxí v poskytování rodinné mediace, využívá především transformativní mediace, vzdělává se i v zahraničí. Rozhovor se uskutečnil osobně přímo v prostorech mediačního centra již v druhé polovině října roku 2021.

Respondent 2 (Olomouc) – Mediátorka, taktéž s dlouholetou praxí a s mezinárodními zkušenostmi. Věnuje se především rodinné mediaci, ale mediuje i v oblasti civilních a pracovních sporů. Rozhovor proběhl již v první polovině října roku 2021 osobně v mediačním centru.

Respondent 3 (Ostrava) – Pracovnice působící v odborném sociálním poradenství, kde vedle sociálních služeb poskytuje také mediaci rodinám. Rozhovor se uskutečnil formou online, koncem měsíce prosince roku 2021.

Respondent 4 (Olomouc) – Pracovník, profesionálně zaměřen jako psycholog s dlouholetou praxí v poskytování rodinných mediací. Rozhovor byl uskutečněn ve druhé polovině měsíce listopadu roku 2021.

Respondent 5 (Prostějov) – Pracovnice působící ve středisku SOS vesniček, poskytuje služby pro rodiny po rozvodu, rozchodu rodičů – rodinnou mediaci či asistované kontakty. Rozhovor byl uskutečněn online formou, koncem měsíce února roku 2022.

7.4 Metoda výzkumného šetření

V této části popíši veškeré metody, které byly využity v empirické části práce. Dále shrnu postup a činnosti směřující k závěru výzkumného šetření. Na počátku šetření jsem sestavila výzkumný plán, ve kterém jsem nejprve stanovila výzkumný vzorek. Výzkumný vzorek byl vybrán záměrně. Respondenty jsem kontaktovala na základě doporučení jednoho z respondentů, jež se v mediační sféře dlouhodobě pohybuje.

Vzhledem k tomu, že se výzkumný cíl snaží odhalit témata, kvalitu, vztahy a pravidelnost byl zvolen kvalitativní výzkum, který umožňuje proniknout hlouběji do zkoumaného jevu. Jak uvádí Hendl (2005): „*Výhodou kvalitativního přístupu je získávání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy. Citlivě zohledňujeme působení kontextu, lokální situaci a podmínky.*“

Na tomto základě byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru, díky kterému byl poskytnut respondenty ucelený pohled na problematiku. Metoda byla vybrána z toho důvodu, aby byly zjištěny výstupy na hlavní cíl výzkumu a jeho dílčí cíle. Díky předem připraveným otázkám, vycházejících z teoretické části, hledající odpověď na výzkumný cíl se rozhovor držel zkoumané problematiky. Respondenti měli možnost rozprávět se o tématu, v průběhu docházelo i k doplněnému dotazování na jiné než předem stanovené otázky rozhovoru. Rozhovory obsahovaly devět stanovených otázek výzkumníka, které se v průběhu rozšiřovaly. Nebyly časově omezeny, i přesto se pohybovaly okolo 20ti minut. Sběr dat byl realizován prostřednictvím osobního setkání s respondenty v instituci, ve které působí, některé rozhovory se však uskutečnily online formou. Rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány pro zachování autentičnosti a komplexnosti. Následně byly doslovně přepsány do elektronické podoby pro realizování systematické analýzy pomocí otevřeného kódování. To je definováno jako „*část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Bez tohoto prvního a základního analytického kroku by nemohl proběhnout zbytek analýzy ani následná komunikace.*“ *Během otevřeného kódování jsou údaje „rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly, a také jsou kladeny otázky o jevech údajů reprezentovaných“* (Strauss, Corbinová, 1990, s. 196).

7.5 Časový harmonogram výzkumu

Výzkum byl prováděn s dostatečným předstihem. Sběr dat probíhal od podzimu do poloviny měsíce února. Data byla seskupována ve většině případů za pochmurného počasí, na což neměly výpovědi respondentů žádný vliv. Omezení na obou stranách se týkalo dnešní doby covidové, kdy bylo nutné dodržovat epidemiologická opatření v podobě povinnosti zakrytých úst a předložení bezinfekčnosti pro bezpečnost. Časový harmonogram byl přizpůsoben respondentům z důvodu jejich časové vytíženosti. Výzkumná část byla rozdělena do fází dle možností respondentů do předem domluvených termínů.

Pro případné neshody, potřeby změn byla dána pro sběr dat dostatečná rezerva času před odevzdáním práce. Po získání potřebných dat od respondentů byly rozhovory v období února doslovně elektronicky přepsány.

Dále byla prováděna metoda otevřeného kódování, díky které dostal výzkum výslednou podobu. V březnu a dubnu probíhali již detailní úpravy týkající se formální stránky práce, následné korekce a zhotovení výsledné podoby bakalářské práce.

7.6 Organizační, materiální a finanční zabezpečení výzkumu

Výzkumné šetření proběhlo hned na několika místech regionu Morava, částečně kvůli dostupnosti a vytíženosti respondentů online formou. Výběr respondentů proběhl záměrně na základě předem stanovených kritérií a požadavků, s podmínkou souhlasu a ochoty respondentů podílet se na výzkumu.

Výzkum je proveden samotnou autorkou práce od samotného kontaktování respondentů až po vyhodnocení závěru výzkumného šetření. Při potřebě konzultace či rad byla navázána spolupráce se samotnou vedoucí bakalářské práce JUDr. Zdenkou Novákovou Ph.D. Celý výzkum je financován samotnou autorkou bakalářské práce.

Nyní bych se jako autorka práce krátce představila. Moje jméno je Barbora Václavíková, jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci. Mým studovaným oborem je sociální pedagogika se zaměřením na prevenci sociálně – patologických jevů. Téma práce jsem si vybrala z toho důvodu, protože většina dětí, se kterými budu v budoucnu pracovat, pochází ze sociálně – slabších rodin a vyskytují se u nich časté konflikty, které jsou mnohdy řešeny skrz děti. Ráda bych svou práci představila možnost řešení takových situací ve prospěch rodiny i dítěte, proto jsem zvolila práci s názvem Nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin a jejich řešení očima mediátorů.

Práce bude publikována na národním registru závěrečných prací na platformě theses.cz. Bude tak dostupná všem studentům, kteří mají o problematiku zájem, vhodná je i jako doplňující příručka začínajících mediátorů, dále může být přínosná potencionálním klientům mediace a v neposlední řadě může inspirovat studenty k sepsání další podobné práce týkající se problematiky mediace, ve které se mohou vydat mnohými cestami, jelikož výzkumů z této oblasti je stále pomálu.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky výzkumu jsou rozděleny podle kategorií, které byly vytvořeny na základě otevřeného kódování. Pro ukázkou uvádím i základní kódy, z nichž výzkum vychází.

Kategorie:

1. Častá témata rodin zaznívající v průběhu mediace (kódy: partnerské vztahy, péče o děti, společné jmění manželů, komunikace)
2. Individualita, specifika, zvláštnosti rodinné mediace (kódy: intenzita emocí, blízkost vztahů, potřeba pochopení, vstup další osoby do konfliktu)
3. Postoj a názory mediátorů k zapojování dětí do mediace (kódy: efektivnost výsledku v budoucnosti, bezpečné útočiště pro dítě, zájem znát názor dítěte, respekt, úcta dítěte, okolnosti v zapojování dítěte)
4. Vhodný věk dítěte pro zapojení do průběhu mediace (kódy: věk, vycházející ze zahraničních výzkumů, věk, opírající se o dlouholetou zkušenost, věk opírající se o občanský zákoník, nestanovená hranice věku)
5. Organizace, specifika a postup práce při zapojení dětí do mediace (kódy: nestranná osoba, předmediační konzultace, potřeby dítěte, možnost volby, fáze)
6. Překážky, bariéry čelící mediátorské práci (kódy: neinformovanost, neochota spolupráce, nezájem, sebestřednost, pocit povinnosti, tenká hranice mezi službami)
7. Proměnlivost zakázek v průběhu mediačního sezení (kódy: změna v porozumění procesu mediace, počet zakázek, neměnná institucionální zakázka, doplnění zakázky, změna komunikace, chování)
8. Negativní emoce (kódy: agrese jako násilí, obranný mechanismus, zviditelnění, pochopení emocí)
9. Spolupráce (kódy: spolupráce)

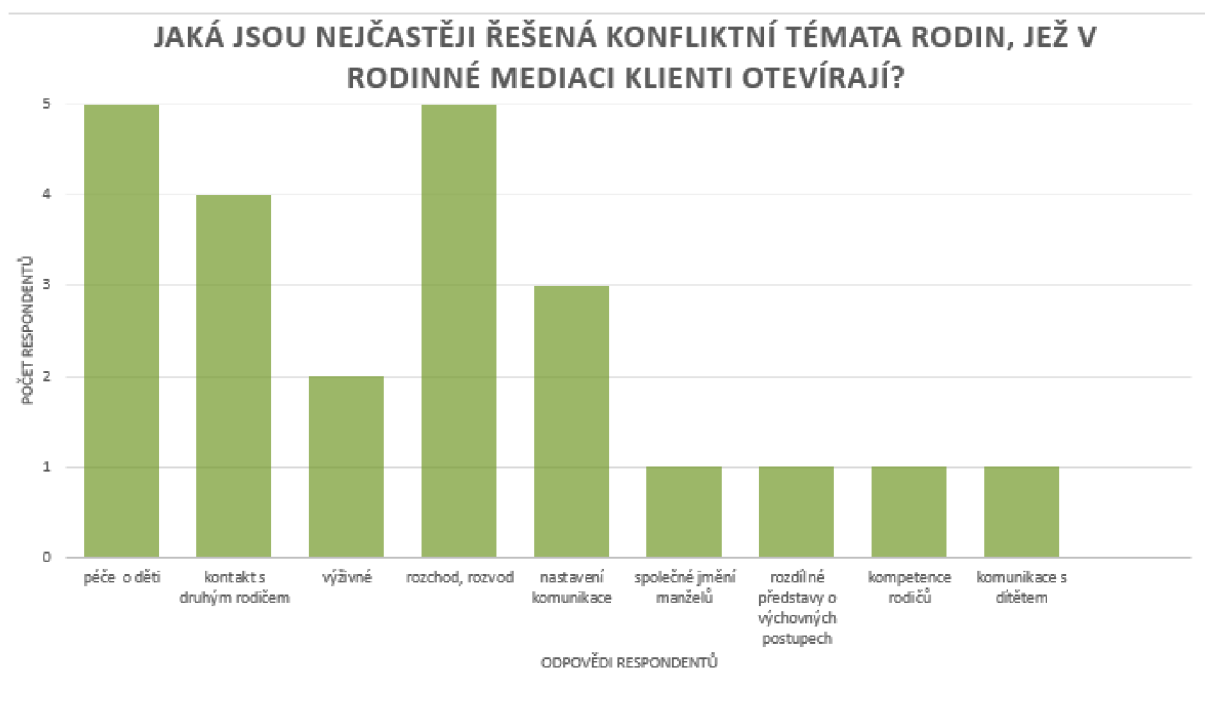
8.1 Častá témata rodin zaznívající v průběhu mediace

V první otázce se snažíme odhalit nejčastěji probíraná témata, jež klienti v mediaci otevírají.

Otázka 1: Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, které v rodinné mediaci klienti otevírají? Naprostá většina respondentů uvedla, že nejčastěji přicházejí klienti do mediace s potřebou vyřešení sporu, týkajícího se dítěte, konkrétněji s péčí o dítě. S čímž se pojí druhá nejčastější odpověď, kdy podle dotazovaných klienti vyžadují řešení jejich aktuální situace a to mají-li se rozvést či nikoliv.

Tři z pěti respondentů uvádí také téma nastavení kontaktu rodičů s dítětem. Často zaznívala odpověď v podobě nastavení komunikace ať už mezi partnery či mezi dítětem a rodiči. Respondent 2 sdělil, že se v tématech objevuje i potřeba vyřešení společného jmění a rozdílné představy ve výchovných postupech. Dva z pěti respondentů také uvádějí, že méně často se řeší otázka výživného, jelikož tuto otázku chtějí nechat klienti spíše na úvaze soudu. Respondentka 5 zmiňuje další méně častá témata v podobě tvoření koalic dítěte s jedním z rodičů, kdy lži dítěte bývají zdrojem konfliktu. Dle jejích vlastních slov: „*Jo, často řešíme to, že děti si stěžují na toho druhého rodiče a vzhledem k tomu, že spolu ti rodiče nekomunikují, tak ty děti trošičku začnou využívat té konfliktní situace a svým způsobem do toho přilévají ohně. Oni chtějí udržet, vlastně koalici s každým z těch rodičů, oba ty rodiče mají rádi a vnímají, že ti rodiče se nemusí, že jsou v konfliktu, no a tak, vždycky u toho rodiče, u kterého jsou, tak k tomu se v té chvíli přidávají a i třeba něco řeknou špatného o tom druhým rodiči, no a ti rodiče tomu samozřejmě věří, moje dítě nikdy nelže.*“

Graf 1 - Vyhodnocení odpovědí respondentů k otázce č. 1

Zdroj: výsledky vlastního výzkumu

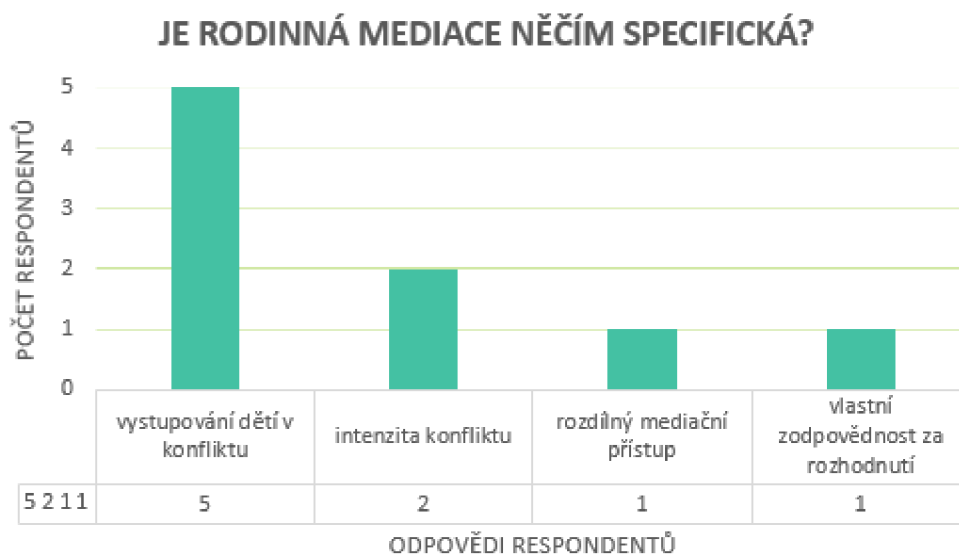
Respondenti se naprosto shodují v tom, že klienti přicházejí s potřebou změnit svoji situaci v rodině, se kterou nejsou spokojeni. Klíčovým společným jmenovatelem jsou děti.

8.2 Individualita, specifika, zvláštnosti rodinné mediace

V tomto okruhu otázek se budeme věnovat tomu, čím je specifická právě rodinná mediace. **Otázka 2: Je rodinná mediace něčím specifická?**

Všichni dotazovaní poukazují na to, že základním specifikem je vystupování dětí v konfliktu, ať už přímo či nepřímo. Dva z pěti respondentů zmiňují intenzitu konfliktu, emoční vypjatost z důvodu osobních, intimních a blízkých vztahů členů rodiny. Konkrétněji dotazovaná 2 sděluje, že: „*ty rodinné spory jsou velmi často jako emočně eskalovány ve smyslu toho, že to jsou vlastně nejbližší vztahy a ty konflikty jsou tam velmi jako osobní, intimní, bolestné. Takže velká intenzita toho konfliktu a hlavně jsou v mediaci rodiče, kteří mluví o třetích osobách, třetích, čtvrtých osobách, jakože o těch dětech. Takže tohle je jako specifický, za mě je fajn na to myslet během té mediace.*“ Respondent 3 si myslí, že ...“*možná ti lidé potřebují víc než jen, jak to říct, jako než čistou mediaci, vlastně potřebují něco, co je tak nějak na pomezí mediace, terapie a poradenství.*“ Respondent 4 poukazuje na rozdílnost dvou mediačních přístupů, jež se v mediaci využívají. Důraz klade na změnu interakce mezi stranami, jež je typické pro transformativní přístup. Obecněji popisuje dotazovaná 5 specifikum mediace oproti jiným možnostem, například oproti soudnímu procesu. Popisuje, že základním rozdílem v mediaci je, nalezení vlastního řešení, šitého na míru bez direktivního rozhodnutí třetí strany (soudce), možnost vyslechnutí a pochopení druhé strany, čas na rozmyšlenou.

Graf 2 - Vyhodnocení odpovědí respondentů k otázce č. 2

Zdroj: výsledky vlastního výzkumu

8.3 Postoj a názory mediátorů k zapojování dětí do mediace

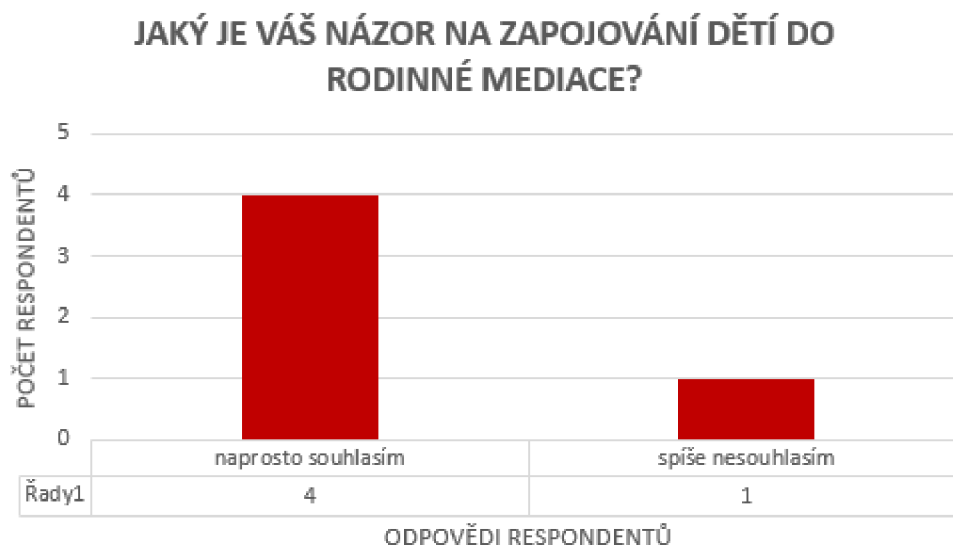
Otázka 3: Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Většina vybraných rodinných mediátorů s dlouholetou praxí, došla k závěru, že zapojení dítěte do mediace by měla být ..*“automatická část rodinné mediace.“* a mají s ní převážně pozitivní zkušenosti. Respondent 1 vyzdvihuje efektivnost, odolnost rozhodnutí vůči změnám a spokojenost rodiny při zapojení dětí na základě ověřených výzkumů. Respondent 2 rovněž souhlasí a zmiňuje, že zapojení dětí je důležité nejen z hlediska efektivity výsledku v budoucnosti v případě, kdy je zapojen i hlas dítěte, ale také kvůli dětem samotným, kdy jim dospělí dají prostor v bezpečném prostředí projevit názor a podílet se na řešení. Na druhou stranu respondent 3 poukazuje na nutnost brát v potaz i okolnosti, které by mohly mediaci znesnadnit či by v některých případech bylo zapojení dítěte zcela zbytečné a nepodnětné. *„Samozřejmě, že primární je teda jako věk dítěte a potom taky to, jako nakolik to dítě samo by chtělo do té mediace jako vstoupit, že by to nemělo být něco na sílu nebo je zbytečné brát na mediaci dítě, které není vůbec komunikativní a mít ho tam, jenom jako přítomné.“*

Respondent 4 ve své odpovědi zmiňuje pozitivní zkušenosti se zapojením dětí do mediace, což vyžaduje i určitá specifika. ... *„máme prostě udělanej systém práce, že kolegyně sociální pracovnice s tím děckem jako vedou rozhovor, nevedu ho já jako mediátor, abych nebyl jako ovlivněnej, abych tam byl jako neutrální pro obě dvě strany, vedou ho kolegyně a mně to přijde jako velmi dobrej a efektivní způsob na to, jak podpořit rozhodnutí rodičů v tom, aby udělali to nejlepší možný rozhodnutí pro svoje dítě a pro svoji jako budoucí situaci.“*

Dotazovaná 5 má naopak odlišný názor, kdy zapojení dětí využívá ve své praxi velice zřídka. Zmiňuje, že v případě pokud dítě hraje na obě strany rodičů a my ho postavíme mezi ně, mnohdy mu můžeme způsobit trauma, pokud by se mělo k jednomu z rodičů přiklonit. *„Já si nemyslím, že je to úplně dobrý řešení tady to. Záleží to samozřejmě na věku toho dítěte a na povahách, na vyzrálosti vlastně těch rodičů.“* Uvádí ale také několik pozitivních příkladů z praxe, kde bylo dítě zapojeno.

Graf 3 - Vyhodnocení odpovědí respondentů k otázce č. 3

Zdroj: výsledky vlastního výzkumu

8.4 Vhodný věk dítěte pro zapojení do průběhu mediace

Otázka 4: Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediálního procesu?

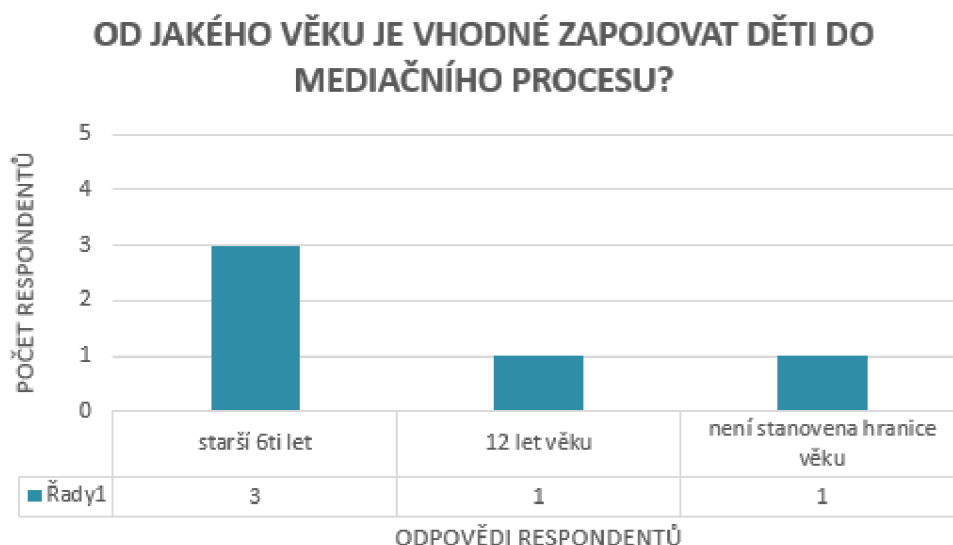
Jak již bylo zmíněno v předešlé kategorii, je nutné brát v potaz okolnosti, které mohou narušit mediaci při zapojení dítěte. Jednou z nich, kterou dotazovaní zmiňují je právě věk dítěte. Všichni se shodují na tom, že je důležité, aby byly respektovány i individuální zvláštnosti dítěte a zároveň zachována jeho dobrovolnost. Každý z respondentů vychází ze své praxe a zkušeností a také podle instituce, kde působí, proto se odpovědi liší.

Tři z pěti respondentů odpovědělo, že minimální věková hranice je 6 let věku dítěte, tedy ... *od té chvíle, kdy jsou schopni nastoupit povinnou školní docházku...*“, jak upřesnil respondent 1.

Jedna z dalších odpovědí z výzkumného šetření byla 12 let věku dítěte, ..., *který je vlastně stanovený i pro výslechy dětí u soudu*“ dle výpovědi respondenta 3.

Respondentka vzhledem k minimálnímu zapojování dětí do mediace věkovou hranici pro zapojení dětí do procesu neuvádí. Instituce ji nemá stanovenou.

Graf 4 - Vyhodnocení odpovědí respondentů k otázce č. 4

Zdroj: výsledky vlastního výzkumu

8.5 Organizace, specifika a postup práce při zapojení dětí do mediace

Otázka 5: Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

Tato oblast je poměrně obsáhlá, zahrnuje již zaběhlé zkušenosti mediátorů, které využívají ve svých institucích s možností zapojení dětí. V odpovědích jsou uvedeny i jednotlivé kroky, jak mediační proces v tomto případě probíhá.

Tři z pěti dotazovaných uvádí, důležitost zachování nestranné osoby v rozhovoru s dítětem. „*Jednak je to často otázka toho, že vlastně nedává smysl, aby to byl přímo mediátor, kdo zapojuje to dítě nebo hlas dítěte to znamená většinou v těch dobrých příkladech praxe je to tak, že tam je další profesionál, tomu se říká dětský specialista a to už s sebou přináší zase nějaké jako organizační náklady, ať už jako časové nebo finanční...*“, tak se k zachování nestrannosti vyjadřuje respondent 1. Naopak dotazovaná 3 z vlastní zkušenosti spolupracuje s dětmi sama v pozici mediátorky, poukazuje na to, že je důležité předem situaci dobře vyjednat. Postupy, jež respondenti uvádějí, jsou interní postupy institucí, kde působí.

Dále tři z pěti dotazových sdělili, že ... „*zapojit děti znamená zásadním způsobem změnit vlastně celkový design té mediace*“, proto uvádí i jednotlivé kroky, jak mediační proces v tomto případě probíhá.

Nejprve je dle výpovědí nutná předmediační konzultace, kde se setkávají rodiče se sociální pracovníci a činí rozhodnutí o tom, zda chtějí, aby se jejich dítě účastnilo mediace. Pokud s tímto krokem souhlasí, přichází v dalším termínu práce dětského specialisty (sociální pracovníce), která provádí s dítětem strukturovaný rozhovor. Na základě toho dostává dítě možnost volby, jak se mediace zúčastnit. Účast je dobrovolná. Nabízí se několik možností, jak dodává respondent 4 ... „*a pak to děcko má vlastně 3 možnosti si vybrat, jak bude chtít se zapojit, jako buď bude chtít přímo do mediace s rodičema a bejt tam s náma společně nebo jim pošle nějaký konkrétní vzkaz, hele mami, tati, přeju si, aby to bylo tak a tak, třetí je, že nechce ani jedno z toho využít a v tu chvíli se posílá jenom ten zápis a o tomhle tom všem to dítě ví.*“

Mediátorka 5 i přes méně zkušeností s touto problematikou říká, že je nutné znát dopředu pohnutky rodičů a vědět, jak budou na názor dítěte rodiče reagovat, zda ho budou respektovat. Dále je důležité zachovat dobrovolnost, kdy je možné kdykoliv spolupráci ukončit: „*Tak jsme vždycky jako měli takovou pojistku pro to dítě, aby to dítě se v tom cítilo bezpečně. Dopředu jsme s tím dítětem mluvili, vysvětlili jsme mu, o co půjde, domluvili jsme se právě tady na té pojistce a teprve potom vlastně ta mediace probíhala.*“

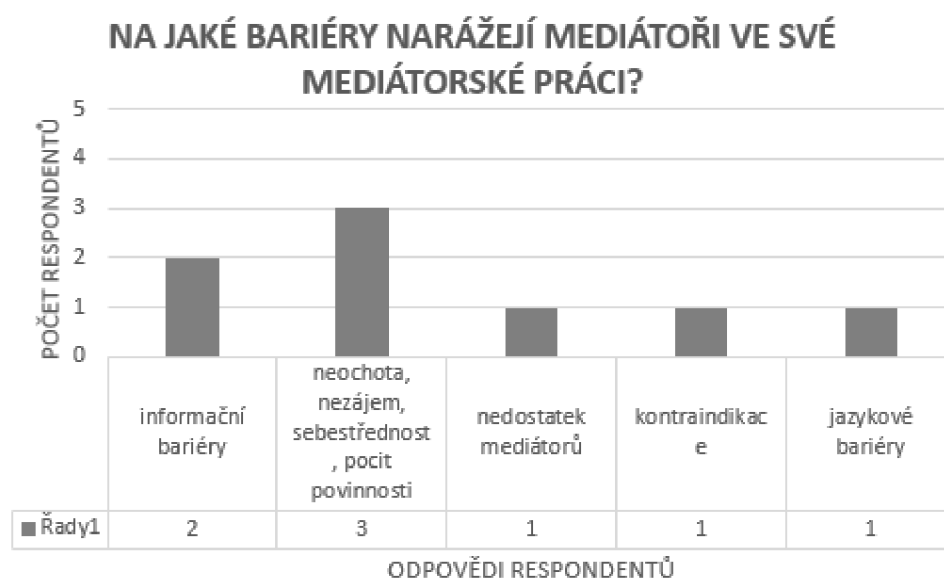
8.6 Překážky, bariéry čelící mediátorské práci

Otázka 6: Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

Dva respondenti zmiňují problematiku v neinformovanosti klientů. Klienti často přicházejí s očekáváním, jež nemůže být v mediaci naplněno. Další překážkou, která se v mediaci objevuje, je neochota klientů spolupracovat. Někteří klienti přicházejí na základě rozhodnutí soudu bez motivace jejich situaci řešit. Rozhodnutí raději nechávají na soudu, jak uvedli tři respondenti. „*To co jako jsou bariéry, když jeden z nich nebo oba nechtějí vlastně s tím druhým cokoli jako diskutovat a zkoušet se domlouvat a chtějí to nechat na rozhodnutí soudu, tak tam mediace končí, protože jako soud je naprosto legitimní cesta, jak se mohou dostat k nějakým rozhodnutím a druhá bariéry je, když vlastně ti klienti jako úplně nemají schopnost, náhledy, jakkoliv to nazveme, aby uvažovali v zájmu těch dětí.*“ říká respondent 2.

Dále respondent 4 dodává, problém v nedostatečném množství mediátorů ve společnosti a celkovou nerozšířenost této disciplíny, která umožňuje snadnějšímu řešení způsobu řešení. Jako další bariéru vidí respondentka 5 v kontraindikacích, jako jsou závislosti, duševní poruchy, psychopatie a podobně, což značně ovlivňuje samotný proces mediace. Neopomíná ani jazykovou bariéru.

Graf 6 - Vyhodnocení odpovědí respondentů k otázce č. 6

Zdroj: výsledky vlastního výzkumu

8.7 Proměnlivost zakázek v průběhu mediačního sezení

Otázka: Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Odpovědi respondentů se ztotožňují v tom, že se často zakázky mění ovšem v různých směrech. Respondent 1 upřesňuje, že se zakázka mění především v porozumění klientů, v tom, jaké otázky mohou v mediaci otevřít a na základě toho se mění i rozhodování klientů. „*Takže v tomhle směru se asi některé zakázky mění, na druhou stranu je potřeba taky říct, že to není jediná zakázka, která v té rodinné mediaci existuje, často je tam i něco, čemu říkáme institucionální zakázka, vlastně, jak jsem zmiňoval na začátku, často rodiny do mediace někdo odešle buď je to soud, nebo orgán sociálněprávní ochrany dětí a oni také mají nějakou představu, co by vlastně rodiče měli dělat. Tahle zakázka se často nemění, tahle zůstává vlastně docela stabilní, ale může se proměňovat to, jak rodiče nebo děti se rozhodnou vlastně ten prostor, který v mediaci mají využít*“, odpovídá dotazovaný.

Respondentka 2 potvrzuje, že se často zakázky mění a podotýká, že se díky průběhu rozhovoru neustále objevují další témata, o kterých chtějí klienti diskutovat.

Další z dotazovaných zmiňuje i změnu komunikace, respondent 3 sděluje, že klienti: *„...se naučí trošku jinak spolu komunikovat a trošku víc si věřit, tak pak třeba řeknou, že nepotřebují z té mediace odcházet s tou dohodou o péči, protože oni odcházejí s tím, že si řeknou, že už nemají problém s tím se sejít, příští týden si jít sednou na kafe a říct si před soudem, jak to bude nebo to sepsat u advokáta.“*

Respondent 4 má naopak názor, že je zakázka většinou stabilní, kdy klienti už předem vědí, jaké jsou jejich požadavky.

8.8 Negativní emoce

Otázka: V případech vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Každý z respondentů vnímá agresi trochu odlišně, ale ať už je toto chování v jakékoliv formě v mediálních sezeních se vyskytuje ze zkušeností u všech 5ti respondentů. Mediátor 1 zmiňuje, že v mediaci jsou lidé v konfliktu, tudíž se tam objevují interakce s násilnou většinou psychickou podobou.

Respondentka 2 uvádí: *„Já to asi nevnímám jako agresivně, je to nějaká, možná nějaké jako zoufalství, lítost, smutek, bezmoc, které se pak jako manifestují do různých typů projevů toho chování.“*

Jedna z dotazovaných upozorňuje, na to, že lidé, které na mediaci přicházejí, se v častých případech nesetkávají, nemluví mezi sebou. Tudíž mediaci vnímá jako prostor k vzájemnému odhalení tváří: *„pokud jako vidím, že je potřeba, aby tam to, něco třaskavého mezi těmi lidmi proběhlo, tak kde jinde, než v nějakém bezpečném prostředí, kde je nějaký třetí člověk jako neutrální, který to prostě trošku pohlídá.“* K tomuto názoru se přiklání i respondent 4, který dodává, že právě kvůli emočnímu vypjetí trvají mediace 3 hodiny času, aby s tím bylo možné pracovat.

8.9 Spolupráce

Otázka: Se kterými institucemi mediální centrum spolupracuje?

Na této otázce se jednoznačně dotazovaní shodli, nejčastěji zmiňované jsou dva nejhlavnější instituty a to navázání úzké spolupráce s orgány sociálně – právní ochrany dětí a soudy. Často se objevuje i spolupráce s interními právními zástupci klientů, kteří mohou být přítomni na mediálním sezení.

A v neposlední řadě spolupráce s poradnami různého typu. Některé instituce poskytují hned několik služeb a vzájemně si vystačí, například jako uvádí respondent 3: *„My se jmenujeme poradenské a mediační centrum, víceméně nabízíme takový komplex služeb, kdy vlastně jsme schopni uspokojit jakoukoliv poptávku těch klientů. Jo, že když by to zrovna nedopadlo na mediaci, tak můžou začít spolupracovat s tím psychologem, může jim pomáhat sociální pracovník, může jim pomáhat právník, zároveň u nás mohou čerpat všechny služby dohromady, takže my nejčastěji spolupracujeme s OSPODY a soudy, které k nám ty rodiče posílají a dál už moc ani ne.“*

9 ZHODNOCENÍ A DISKUZE VÝSLEDKŮ

V této kapitole se pokusím shrnout výsledky výzkumu, které porovnam na základě teoretické části bakalářské práce. První otázka položená v rozhovoru respondentům zněla: „Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, jež v rodinné mediaci klienti otevírají?“ Výsledky výzkumu se ztotožňují s konflikty, řešených v rodinných kauzách, které uvádí Asociace mediátorů České Republiky (Asociace mediátorů České Republiky, 2011).

Ze získaných dat jasně vyplynulo, že nejčastějším předmětem konfliktu je nefunkční rodinný model, který mnohdy končí zvažováním rozvodu nebo spory pojící se s řešením situace po rozpadu manželství. Společným jmenovatelem konfliktů jsou děti. Konkrétně vybraní mediátoři zmiňují spory o podobu péče o děti, o nastavení kontaktu s druhým rodičem, o výživném na dítě nebo o výchovných přístupech. Dále zaznělo vypořádání společného jmění manželů. A v neposlední řadě nastavení komunikace mezi stranami, kompetence rodičů. Na tyto problémy odkazuje ve své publikaci *Mediace a možnosti využití v praxi* mediátorka Lenka Holá (2013).

Dle Milany Hrušákové a Tomáše Nováka jsou z pohledu rodinného práva vhodné pro projednání v mediaci záležitosti zejména rodinného soužití, úpravy styku rodiče s nezletilým dítětem, péče o staré a nemohoucí příbuzné, výživné dětí a partnerů, osvojení, majetkové a bytové věci související s rozvodem a ukončením společného soužití partnerů. Lze prodiskutovat i další otázky, např. úpravu samotné výchovy dětí, zajištění jejich zdraví, kontakty se širším příbuzenstvem atd. (Hrušáková, Novák, 1999). To znamená, že se témata otevíraná v mediaci opakují. Problémy mají ovšem různý charakter a řešení.

Druhá výzkumná otázka se zaměřovala na specifika rodinné mediace. Zde naprosto jednoznačně vyšlo, že hlavním specifíkem jsou děti a intenzita emocí při mediačních sezeních, která je podmíněna intimními vztahy mezi stranami konfliktu. Stejně o tom pojednávají i Lenka Holá a Michal Malacka ve své publikaci *Mediace a reflexe jejich aktuálních trendů*. (Holá, Malacka, 2014). Specifický znak rodinné mediace podle mediátorky Holé spočívá v charakteru rodinných vztahů, který se opírá o velmi soukromou a důvěrnou povahu (Holá, Lenka, 2013). Respondenti zmiňují, že se často v rodinných mediacích jedná o potřebách, právech a zájmech dalších stran, jimiž jsou děti. Ty mohou, ale nemusí být osobně přítomni na mediaci.

Další problematikou, kterou se výzkum zabývá, je zapojení dětí do mediace. Zjišťovala jsem názory vybraných mediátorů na přímé zapojení dítěte, jejich zkušenosti a praxi.

I přes pozitivní ohlasy některých mediačních center, které berou zapojení dítěte jako samozřejmost je stále většina mediátorů v této problematice zdrženlivá, opatrná a mnohdy u nich převažuje negativní přístup, to znamená, že možnost zapojení dítěte do mediace vůbec neumožňují. Byla jsem mile překvapena, že výsledná data respondentů ukázala shodu, ve které se objevuje skoro 100% pozitivní názor k zapojování dětí na základě dlouholeté praxe a efektivnosti. Respondenti vyzdvihují hned několik benefitů, ale naopak se také pozastavují nad náklady, jež tento proces přináší. Jako hlavní benefit zdůrazňují efektivní výsledek pro budoucnost v případě možnosti zapojení hlasu dítěte. To potvrzují i výzkumy a studie, které provedli mediátoři Martina Cirbusová a Robin Brzobohatý. Výzkumy byly probádány jak ze strany rodičů, tedy stran konfliktu, tak ze strany samotných dětí. Z obou pohledů se jednalo o pozitivní zkušenosti. Děti získají pocit důležitosti, mají možnost sdělit své pocity, názory a být vyslechnuty, čímž se cítí být rovnocennými partnery s rodiči.

Rodiče hodnotí možnost zapojení dítěte do mediace taktéž kladně. Nejenže zapojení může zajistit kvalitnější a častější komunikaci s dítětem, ale mnohdy se právě připomínky dítěte staly impulzem pro jakoukoliv pozitivní změnu. Jedná se o aktuální výzkum z roku 2020, (Brzobohatý, Robin and Martina Cirbusová, 2020).

Tyto výsledky z výzkumného šetření podložily i zkušenosti oslovených respondentů. Dohody nebo plány jsou díky přidanému hlasu dítěte trvalejší a odolnější vůči změnám a zároveň přinášejí spokojenost v rodinném soužití. Pro dítě je užitečné v bezpečném prostoru sdělit nestranně osobě své potřeby, pohled na situaci a zároveň se lépe zorientuje v krizové situaci. Mediátoři zdůrazňují zachování dobrovolnosti dítěte a respektování individuálních zvláštností včetně věku dítěte.

Úmluva o právech dítěte, která je zmíněna v teoretické části sděluje, že vhodný přístup v zapojování dětí by neměl být založen na pouhé ideologii a dojmech, ale naopak by se měl opírat o vědecké poznatky, ověřené výsledky z vědeckého bádání ve zkoumané oblasti a především jít ruku v ruce s poznatky soudobé psychologie a vycházet z Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016).

S předcházející výzkumnou otázkou se pojí i otázka, v jakém věku je vhodné děti do mediace zapojovat? Zde se představy respondentů mírně odlišovaly. Jedna z odpovědí, která zazněla, byla 5-6 let věku. Období, kdy je dítě schopno nastoupit do povinné školní docházky. Respondenti se odpíchli z dlouhodobé zkušenosti, tedy z ověřené praxe a zároveň ze srovnatelných výzkumů ze zahraničí.

Naopak jiná odpověď jednoho z mediátorů byla hranice 12 let věku dítěte, převzaté ze stanoveného věku pro výslechy dětí u soudu. Jeden z dotazovaných nemá stanovenou hranici a zmiňuje, že záleží na povaze dítěte a vyzrálosti rodičů.

Na čem se ovšem respondenti shodli? Jedná se pouze o orientační hranice, kdy je nutné přihlížet na individuální zvláštnosti dětí a mnoho dalších faktorů. Věk, kdy je vhodné zapojovat děti do mediace, není pevně stanoven v žádné literatuře.

Se samotným zapojením dítěte do mediace se mění i postup práce, proto jsem tuto otázku zařadila do výzkumu, abych obeznámila společnost o postupu práce, organizaci a přístupu k dětem mediátorů. Respondenti měli hned několik připomínek, které je nutné při zapojení dítěte dodržet. Opakovaně zaznívalo, že je důležité, aby práce s dětmi probíhala s nestrannou osobou, která je kvalifikovaná pro práci s dětmi, ať už je to psycholog, sociální pracovníce či dětský specialista. Na druhou stranu si každé mediační centrum či jiná instituce, poskytující mediaci nemůže dovolit zaměstnat dalšího pracovníka z důvodu vysokých finančních, organizačních nebo časových nákladů. Proto je zmíněna i zkušenost, kdy sám mediátor zastává funkci odborníka, pracujícího s dětmi a vede s nimi rozhovor. Důležitý je i předkrok tzv. předmediační konzultace před samotným procesem mediace, kdy se setkají rodiče a rozhodnout se, zda chtějí, aby bylo dítě zapojeno. Pokud ano, je naplánováno sezení dítěte se specialistou, kde se vyjasní potřeby, názory, ale také se dítě seznámí s postupem a prací mediačního centra.

Respondenti ve svých odpovědích objasňují nejen kroky mediace při zapojení dítěte, ale také možnosti, jak může být dítě zapojeno. V prvním případě se může jednat o nejsložitější postup tedy přímé fyzické zapojení do mediace s rodiči, což se pojí se spoustou dalších závazků. Druhou možností je po rozhovoru se specialistou poslat rodičům vzkaz do mediačního sezení. Třetí možností je, že vzkaz sdělí profesionalista, jenž pracoval s dítětem a dítěti je nabídnuta možnost opětovné spolupráce.

Samotné možnosti zapojení dítěte shrnuje ve své publikaci *Koncepty zmocnění a sebeurčení v mediaci v kontextu participačních práv dítěte*, Robin Brzobohatý viz. teoretická část práce (Brzobohatý, Robin, 2021). Zde je zmíněna jedna z dalších možností, která od respondentů nezazněla a to zapojení advokáta, který zajišťuje reprezentaci a ochranu dítěte.

Co se týče další výzkumné otázky, ta se zabývala bariérami, kterým mediátorská práce čelí. Jelikož se stále jedná o celkem novou disciplínu, společnost s ní ještě stále není dostatečně obeznámena.

A na základě toho se odvíjela získaná data respondentů, která se naprosto shodla v tom, že nejčastější bariérou je právě neinformovanost klientů, kdy není možné uspokojit jejich očekávání, se kterým do mediace přichází. Další bariérou je neochota klientů spolupracovat, nezáměr o čemkoliv diskutovat či pocit povinnosti. Ten může vyplynout z důvodu nařízení mediace soudem, kdy musí klienti absolvovat první setkání s mediátorem, na základě kterého se rozhodnou, zda v mediaci chtějí pokračovat či nikoliv. Dále je zmíněna neschopnost uvažování v zájmu dětí. A v neposlední řadě také úzká hranice mezi mediací a dalšími službami, jazyková bariéra nebo kontraindikace.

Následná výzkumná otázka měla poukázat na to, zda se mění na začátku, v průběhu či na konci mediace zakázka, se kterou klienti do mediace přichází. Respondenti prohlašují, že se změna zakázky děje často. Buď klienti přichází s nějakou zakázkou a v průběhu mediace zjistí, že je potřeba vyřešit i další zakázku, s ní se pojící nebo se alespoň doplňuje. Změna se netýká pouze zakázky, ale především porozumění klientů ať už jejich aktuální krizové situaci nebo porozumění způsobu možnosti, jak mediační sezení naplno využít. Klíčová je i komunikace, kdy klienti dostanou příležitost k rozhovoru v bezpečném prostředí. Zmíněna byla také institucionální zakázka, která je stálá.

S negativními emocemi, konkrétněji s agresí v mediaci různého typu se setkávají oslovení mediátoři v rodinných mediacích často. Jelikož se jedná o blízké, citově založené vztahy mezi členy rodiny, emoce v konfliktních situacích eskalují.

Mediátoři ve svých sociálních službách ať už to jsou přímo mediační centra, sociální poradenství, SOS vesničky či jiné služby nejčastěji spolupracují se soudy, OSPODY či externími pracovníky (psycholog, právník, dětský specialista apod.)

10 ZÁVĚR

Téma jsem zvolila na základě vlastních zkušeností s mediací formou výcviku, který jsem absolvovala. Začala jsem přemýšlet o tom, že můj studovaný obor sociální pedagogiky a mediace k sobě nemají daleko. Většina případů se týče problémových rodin, které neustále žijí v konfliktech a je potřeba je řešit, výjimkou nejsou ani dlouhodobé neshody řešené na táhnoucích se soudních řízeních mnohdy i několik let. Mediace rozhodně není pro každého, ale nabízí efektivní řešení problémů, kdy si konfliktem strany prochází, učí se navzájem se slyšet, komunikovat spolu, brát do rukou vlastní zodpovědnost, dělat společné rozhodnutí, u kterého budou uspokojeny potřeby všech zúčastněných stran a to je v životě velmi důležité umět. Umění řešit vzniklé konfliktní situace závisí i na konkrétním konfliktu, osobnosti, komunikačním stylu i rodinném prostředí, ve kterém jedinec vyrůstal.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo popsat problematiku rodinné mediace, zjistit nejčastěji řešená konfliktní témata rodin a jejich řešení z pohledu oslovených mediátorů. V teoretické části jsem se zabývala nejprve obecnější terminologií týkající se rodiny, změn, které přinesly současné rodiny a jejich typologie. Jelikož se práce zabývá rodinnou mediací, byly tyto kapitoly klíčové, mnohé příčiny se totiž mohly stát právě zdrojem konfliktu, které následně vyústí v úplnou krizi, kde je poté důležité umět řešit současný problém. Na což navazují další kapitoly teoretické části seznamující s jedním z možných mimosoudních řešení a to s mediací. Zde je uvedeno několik podkapitol, které umožní nahlédnout do této problematiky a pochopit, jak mediace funguje, jaké má principy, kdo se může stát mediátorem a v neposlední řadě také, jak přistupují mediátoři k zapojování dětí do procesu mediace. V praktické části jsem si kladla za hlavní cíl zjistit, jaký je aktuální stav nejčastěji řešených konfliktních témat rodin v mediaci. Sloužila také ke zkoumání odpovědí na stanovené výzkumné otázky, týkající se specifik rodinné mediace, bariér, se kterými se mediátoři setkávají při své práci a v neposlední řadě také názorů ohledně zapojování dětí do rodinné mediace.

Myslím si, že jsem ve výzkumném šetření dosáhla stanovených cílů, které jsem měla možnost porovnat s teoretickou částí a získala tak několik zajímavých informací. Na základě výše všech uvedených objektivních skutečností lze konstatovat, že jsem poukázala na problematiku jak ze strany klienta, kdy z výzkumného šetření vyplynula nejčastější témata, které potřebují klienti řešit a obrací se s nimi na mediátory, tak z druhé strany mediátorů, kde jsem popsala bariéry, se kterými se v práci setkávají, možnosti zapojení dětí a jejich specifický postup. Jsem přesvědčena o tom, že by měla být této disciplíně věnována větší pozornost, protože umět řešit konflikty bude potřeba vždy a toto umění nám usnadní naše životy.

11 SEZNAM BIBLIOLOGICKÝCH ZDROJŮ

Asociace mediátorů České Republiky, 2011: *Chci se stát mediátorem* [online]. Praha 5: Asociace mediátorů České republiky [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/chci-se-stat-mediatorem/>

Asociace mediátorů České Republiky, 2011. *Chci řešit svoji situaci mediací* [online]. Praha 5: Asociace mediátorů České republiky. [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/chci-se-do-zvedet-o-mediaci/>

BOKOVÁ, Ludmila [et al.], 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 126 s.. ISBN 978-80-904920-0-4.

BROŽOVÁ, Dagmar, 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, studijní texty (Sociologické nakladatelství). 76 s. ISBN 80-86429-16-4.

BRZOBOHATÝ, Robin, POLÁKOVÁ Lenka, HORÁČEK Tomáš, 2015. Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora. Praha: Wolters Kluwer, Právo prakticky. 13-19 s. ISBN 978-80-7552-221-4.

BRZOBOHATÝ, Robin and Martina CIRBUSOVÁ. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů (Participation of children in mediation from the perspective of children, parents and professionals). In ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava. *Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II*. 1st ed. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020. p. 87-130, 148 pp. 148 s. ISBN 978-80-972982-2-7.

BRZOBOHATÝ, Robin.; CIRBUSOVÁ, Martina, 2020. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů [online]. [cit. 2021-9-22]. ISBN 978-80-972982-2-7. Dostupné z: file:///C:/Users/User/Downloads/Participacedtevmiacci_Brzobohaty_Cirbusova_2020.pdf

BRZOBOHATÝ, Robin, ed., 2019. *Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů: K otázkám mediace se zapojením dětí* [online]. Brno: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. [cit. 2021-9-22]. ISBN 978-80-270-7321-4. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Realizovane_PROJEKTY/3_Participacni_projekt/Workshopy_konference_a_dalsi_sdileni_dobre_praxe/Konf_4_Zapojeni_ditete_do_mimosoudnich_rozhodovacich_procesu/sbornik_zapojeni_deti_do_mimosoudnich_rozhodovacich_procesu_4_konference.pdf?fbclid=IwAR3qCsZVGoPmOFAs8yCiz5K3yZZvJE9T6eqDH43VILQ-7E1AojykjqGoGA

BRZOBOHATÝ, Robin, 2021. *Koncepty zmocnění a sebeurčení v mediaci v kontextu participačních práv dítěte* [online]. Brno. [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/wmzaa/Disertacni_prace_Robin_Brzobohaty.pdf?lang=cs

DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, Hálkova sbírka pediatrických prací. 140 s. ISBN 08-040-86.

HAUPTOVÁ, Veronika, 2016. Specifika rodinné práce s rodinou v mediaci [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita České Budějovice, Bakalářská práce, [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: [file:///C:/Users/User/Downloads/BP+-+Hauptov%C3%A1+Veronika+-+Specifika+soci%C3%A1ln%C3%AD+pr%C3%A1ce+s+rodinou+v+mediaci%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/BP+-+Hauptov%C3%A1+Veronika+-+Specifika+soci%C3%A1ln%C3%AD+pr%C3%A1ce+s+rodinou+v+mediaci%20(2).pdf)

- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál. 53 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HOLÁ, Lenka, 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, Psyché. ISBN 978-80-247-3134-6.
- HOLÁ, Lenka, MALACKA Michal, 2014. *Mediace a reflexe jejich aktuálních trendů*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-047-5.
- HOLÁ, Lenka, 2013. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, Psyché 88 s. ISBN 978-80-247-4109-3.
- HOLÁ, Lenka, 2003. *Mediace: Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing a.s.190 s. ISBN 80-247-0467-6.
- HORÁKOVÁ, Naděžda, *Pracovní hodnoty a postoje v české společnosti*. In *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. KUNŠTÁT, Daniel (ed.), 2006. Praha: Sociologický ústav Akademie věd. 211-212 s. ISBN 80-7330-081-8.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK Tomáš, 1999. *Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace*. Bulletin advokacie. Praha: Ústředí čs. advokacie, roč. 29, č. 5. 29-35 s. ISSN 1210-6348.
- KATRŇÁK, Tomáš, 2002. Proměny české rodiny v devadesátých letech. In *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal.. 227-246 s. ISBN 80-85947-83-8.
- KOLIBOVÁ, Helena. *Sociální politika 1*. 1. vyd. Opava: Optys, 2007, 129 s. ISBN 987-80-85819-62-5.
- KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ Věra, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. 79 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KRAUS, Blahoslav, 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-262-0643-9.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2008. *Konflikty mezi lidmi*. 2. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7367-407-6.
- KÜBLER-ROSS, Elisabeth, 1992. *Hovory s umírajícími*. Přeložil Bohumil DVOŘÁČEK, ilustrovala Eva BUREŠOVÁ. [Nové Město nad Metují]: Signum unitatis. ISBN 80-85439-04-2.
- MASÁKOVÁ, Václava [et al.], 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií* [online]. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí [cit. 17.11.2021]. 126 s., ISBN 978-80-904920-0-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730213.pdf>
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. (2010). *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-7367-739-8

MCCONNON, Shay, MCCONNON Margaret, 2009. *Jak řešit konflikty na pracovišti*. 1. české vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3003-5

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany* [online]. Praha 2: MPSV ČR. [cit. 2021-9-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>

MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-8642-905-9

MÜHLPACHR, Pavel, 2008. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita. 152 s. ISBN 978-80-210-4550-7.

PLAMÍNEK, Jiří, 2013. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5031-6.

POTOČKOVÁ, Dana, 2013. *Nejlepší se domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vyd. Praha: Alfom. 64 s. ISBN 978-80-87785-00-3.

Institute for the Study of Conflict Transformation: Fulfilling of Promise of Mediation, 2012 [online]. [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <https://www.transformativemediation.org/>

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří, 2009. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. 248 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

RISKIN, Leonard, KEATING, Michael, ARNOLD, Tom, 1997. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata. 9 s. ISBN 80-901710-6-0 (brož.).

Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a.s. *Právní předpisy k mediaci*, 2012 [online]. Brno, [cit. 2021-9-22]. Dostupné z: <https://www.urmr.cz/zakony/pravni-predpisy-k-mediaci/>

SINGLY, François de, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-249-1.

SOBOTKOVÁ, I. (2003). *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV. ISBN 80-86552-62-4

SOUKALOVÁ, Kateřina, 2018. *Mediace v rodinném prostředí* [online]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Bakalářská práce, [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/it5si2/STAG88844.pdf>

STRAUSS, Anselm a CORBINOVÁ Juliet, 1990. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno :, Boskovice: Sdružení Podané ruce :, Albert, 1999, 196 s. SCAN, 2. ISBN 80-85834-60-X

ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ Naděžda, 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2012. *Facilitativní mediace: řešení konfliktů prostřednictvím mediátora*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0091-8.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, Psyché. 115-116 s. ISBN 80-247-9006-8.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda, SOBOTKOVÁ Irena, SÝKOROVÁ Dana, PŘÍHODOVÁ Alice a DOPITA Miroslav, 2004. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing, Psyché. 7 s. ISBN 80-247-0888-4.

TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Citáty slavných osobností: „Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“* [online]. 2021 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/22823-lev-nikolajevic-tolstoj-stastny-je-ten-kdo-nasel-stesti-v-rodine>

TOMEŠ, Igor, 1996. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost: výběr z přednášek přednesených na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy*. Praha: Sociopress. Sešity pro sociální politiku. 142 s. ISBN 80-902260-0-0.

URBANOVÁ, Martina, Lenka HOLÁ, Martin LAKOMÝ, 2020. Mediation in the context of law acquaintance. DANUBE: Law, Economics and Social Issues review, ISSN 1804-8285.

Úmluva o právech dítěte a související dokument, 2016. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 156 s. ISBN 978-80-7421-120-1.

VRABCOVÁ, Dana, 2021. Rodinná mediace - namísto soudu dohoda u kulatého stolu. Šance dětem [online]. [cit. 2021-11-01]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/rodinna-mediace-namisto-soudu-dohoda-u-kulateho-stolu>

ZACHAROVÁ, Eva, ŘÍMOVSKÁ Zdenka, 2014. *Nemocné nebo zdravotně postižené dítě v rodině* [online]. Opava: Slezská univerzita, FVP, Ústav ošetřovatelství. [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2014/01/17.pdf>

Zákon č. 202/2012 Sb. - zákon o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci).

Zákony pro lidi, 2021. *Zákon č. 99/1963 Sb. - Občanský soudní řád* [online]. Zlín: AION CS. [cit. 2021-9-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>

Zákony pro lidi: *Sdělení č. 104/1991 Sb.*, 2010 [online]. [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>

ZAPLETALOVÁ, Šárka a kolektiv. *Krizový management podniku pro 21. století*. Praha: Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-85-9.

Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů, 2019 [online]. Brno: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. [cit. 2021-9-22]. ISBN 978-80-270-7321-4. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Realizovane_PROJEKTY/3_Participacni_projekt/Workshopy_konference_a_dalsi_sdileni_dobre_praxe/Konf_4_Zapojeni_ditete_do_mimosoudnich_rozhodovacich_procesu/sbornik_zapojeni_deti_do_mimosoudnich_rozhodovacich_procesu_4_konference.pdf?fbclid=IwAR3qCsZVGoPmOFAs8yCIz5K3yZZvJE9T6eqDH43VILLQ-7E1AojykjqGoGA, s. 6

12 SEZNAM ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Cca	Cirka
č.	Číslo
ČR	Česká republika
Např.	Například
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
s.	Strana
Sb.	Sbírka zákonů
SOS vesničky	Komunita Societas Socialis

13 PŘÍLOHY

PŘEPIS ROZHOVORŮ

RESPONDENT 1

1. Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, jež v rodinné mediaci klienti otevírají?

Nejčastěji to ještě pořád jsou ty rodinné konflikty, kterým se říká rozvodovky lidově. To znamená konflikty o podobu péče o děti, konflikty které spočívají v rozdílných představách o kontaktu s dětmi, o výživném a možná v obecnější rovině, vlastně v tom širším problému, jestli se rozvést nebo nerozvést, zůstat spolu nebo nezůstat spolu. Na druhou stranu je potřeba říct, že to často není tak, že by přišli sami ty rodiny, ještě pořád je to tak, že je spíš někdo pošle, než že by to bylo jejich dobrovolné rozhodnutí.

2. Je rodinná mediace něčím specifická?

Rodinná mediace definitivně má nějaká specifika, především v tom, že se tam často jedná o potřebách, právech a zájmech někoho, kdo v té praxi často nebývá přítomen, což jsou ty děti. Což v jiných typech konfliktů, v obchodních sporech nebo ve spotřebitelských sporech je vlastně spíš zřídka vidět. A v těch rodinných konfliktech je to naopak pravidlo. Prostě tam máme dítě a jenom velmi malé procento mediátorů vlastně dneska pracuje tím způsobem, že by automaticky nebo pravidelně zapojovalo děti nebo jejich hlas.

3. Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Myslím si, že zapojení dětí do mediace by měla být automatická součást rodinné mediace, že by to mělo být něco, na co jsou rodinní mediátoři připravováni a to vlastně vytváří to specifikum, to je asi otázka praktická. Má to otázku právní, vlastně se to nedá obejít, protože z většiny mezinárodních dokumentů, ať už je to Úmluva o právech dítěte nebo další mezinárodní normy, tak z nich vyplývá, že vlastně mediátoři mají povinnost zapojovat děti, že to je dokonce jak součást právního řádu, respektive součást českého právního řádu díky tomu, že Česká republika přistoupila k mezinárodním dokumentům a smlouvám, takže jednak to je právo těch dětí a jednak výzkumy ukazují, že mediace, do kterých jsou děti zapojené, tak jsou jednak mnohem efektivnější, co se týká dopadů na rodiče i na děti a jednak jsou mnohem efektivnější z pohledu systému rodinného práva, protože ty výsledky z mediací, kde se zapojily děti, když se srovnávají s mediacemi, kde zapojené nebyly, tak ukazují, že tam kde děti byly zapojené, tak případné dohody nebo plány, které vznikly, tak jsou trvalejší a odolnější vůči změnám, které se v té rodině dějí a vlastně přinášejí víc spokojenosti i rodičům i dětem.

4. Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

Jo, to je vlastně dobrá otázka, protože někdy se vytváří takový zjednodušený dojem, že zapojení dětí je jenom otázkou rozhodnutí mediátorů, že vlastně stačí si jenom říct, tak a od zítřka budu zapojovat děti a že to samo o sobě stačí, a přitom se dá říct, že opak je pravdou, že zapojit děti znamená zásadním způsobem změnit vlastně celkový design té mediace. Jednak jsou tam otázky spojené jako s časem a plánováním, protože najednou Vám do toho vstupuje další subjekt, potřebujete s ním přeci jenom pracovat trochu jinými metodami, než se pracuje s dospělými. Jednak je to často otázka toho, že vlastně nedává smysl, aby to byl přímo mediátor,

kdo zapojuje to dítě nebo hlas dítěte to znamená většinou v těch dobrých příkladech praxe je to tak, že tam je další profesionál, tomu se říká dětský specialista a to už s sebou přináší zase nějaké jako organizační náklady, ať už jako časové nebo finanční vlastně v tu chvíli se i jednak rozšiřuje čas té mediace, protože se tam musí vkládat některé specifické kroky například můžu dát příklad, jak to funguje v mediačním centru v Brně, tam je to tak, že rodiče první mediaci mají sami, když tam se jako shodnout, že chtějí zapojit dítě, tak potom s nimi musí mluvit dětský specialista s každým z rodičů zvlášť, potom ten dětský specialista mluví s dítětem a teprve potom je možné zapojit dítě, to znamená, tam kde by normálně stačil jeden krok, rodiče by mohli přijít jenom na jedno mediační setkání, tak tady když zapojujeme děti, tak víme, že tam budou minimálně 4 setkání. Jedna první mediace s rodiči, konzultace s rodiči s dětským specialistou, konzultace dětského specialisty s dítětem a vlastně mediace, do které se potom zapojuje teda hlas dítěte. Takže jednak je to časově náročnější, jednak je to organizačně náročnější, jednak je to definitivně dražší, současně ale se dá říct, že je to efektivnější a kvalitnější, ale vyžaduje to taky i specifickou odbornou přípravu, ať už toho dětského specialisty, a nebo mediátorů třeba v Británii existuje ta možnost, že to je mediátor, který zapojuje děti, protože reflektují přesně tyhle specifika. Ne každý má k dispozici dětského specialistu a ne každý si může dovolit zaplatit dalšího odborníka.

5. Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediačního procesu?

To naše pravidlo a vlastně se opírá i o srovnatelné výzkumy v zahraničí, tak je, že se zapojují děti od té chvíle, kdy jsou schopni nastoupit povinnou školní docházku, to znamená ve většině zemí je to kolem 5ti 6ti let, hlavně proto, že tam už máme jistotu, že to dítě bude mít kapacity, které jsou vlastně potřeba k tomu, aby ten rozhovor mohlo podstoupit nebo mohlo být jeho součástí. Je schopné nějakou dobu se soustředit, je schopné samo nějakým způsobem pracovat, je schopné odlišovat sebe od ostatních a vydržet nějakou dobu bez těch nejbližších osob, kterými jsou třeba rodiče, takže ten věk 5ti 6ti let se vlastně nejčastěji uvádí a je to i pravidlo tuším, v České Republice nejčastěji používané.

6. Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

Částečně jsou to informační bariéry, vlastně jako buď nepřesná, nebo mizerná informovanost. Jednak o tom, co mediace dělá a specificky v té rodinné mediaci potom, jak vlastně funguje právě ta mediace, do které se zapojují děti, co je vlastně účelem toho zapojování. Často se například směšuje to, že účelem zapojení dítěte do mediace je zjistit jeho názor a to není účel. Účel toho zapojení je, aby i ten hlas dítěte tam jako zazněl a to je něco jiného než názor. Zjištění názoru není totiž nic jiného než výslech. Zjištění názoru je zase právní termín, který najdete v občanském soudním řádu a vlastně když se na to podíváte, tak zjistíte, že je to výslech dítěte, jenom pro to máme hezčí slovo, aby to nevypadlo, že vyslycháme dítě. Výslech je jednosměrná komunikace, tam někdo klade otázky, někdo jiný na ně musí odpovídat, zatímco zapojení dítěte má být o rozhovoru. Někdy je to dospělí, kdo dává nějaké informace dítěti, někdy je to dítě, kdo dává nějaké informace dospělému a v zásadě platí, že o směru toho rozhovoru v mnohem větší míře rozhoduje dítě než ten dětský specialista, to je další rozdíl oproti třeba tomu, jak si představujeme, jak funguje výslech.

7. Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Nevím, jestli se mění zakázka, ale určitě se mění jejich porozumění tomu, jakým způsobem vlastně můžou mediaci využít, to znamená, někdy se proměňuje jejich chápání toho, které

otázky je možné a reálné v mediaci řešit, stejně tak se někdy mění jejich rozhodnutí ohledně toho, které otázky chtějí řešit a to je něco úplně jiného než, co jde řešit, protože zase platí, že tou zásadní hodnotou by měla být nějaká autonomie těch účastníků, jejich právo na sebeurčení. Takže v tomhle směru se asi některé zakázky mění, na druhou stranu je potřeba taky říct, že to není jediná zakázka, která v té rodinné mediaci existuje, často je tam i něco, čemu říkáme institucionální zakázka, vlastně, jak jsem zmiňoval na začátku, často rodiny do mediace někdo odešle buď je to soud, nebo orgán sociálněprávní ochrany dětí a oni také mají nějakou představu, co by vlastně rodiče měli dělat. Tahle zakázka se často nemění, tahle zůstává vlastně docela stabilní, ale může se proměňovat to, jak rodiče nebo děti se rozhodnou vlastně ten prostor, který v mediaci mají využít.

8. V případech vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Pokud je agrese jenom jiné slovo pro násilí, tak to asi v mediaci hraje významnou úlohu, protože v širším kontextu je vlastně jako násilí nějaký způsob, jak využívat moc nebo převahu, kterou vlastně v nějakém vztahu mám, a lidé jsou v mediaci v konfliktu, to znamená, že se tam rozhodně objevují i interakce, které mezi sebou mají, které mají nějakou jako násilnou podobu. Většinou to není fyzické násilí, většinou jsou to různé nátlaky, někdy pokusy vlastně přimět toho druhého proti jeho vůli souhlasit s něčím, co vlastně nechce nebo s čím není ochotný souhlasit. To znamená násilí spíš v té méně zřetelné, buď verbální rovině, což je samozřejmě taky může stát od výčitek až po nadávky a nebo násilí právě v tom, jakým způsobem přistupuji k tomu rozhovoru a vlastně k druhému partnerovi v tom rozhovoru, kdy se až tak nezajímám o to, jaká je jeho perspektiva, ale veškerou energii věnuju tomu, abych ho přiměl buď změnit názor nebo souhlasit s tím, co jsem si já vlastně vytyčil jako cíl.

9. Se kterými institucemi mediační centrum spolupracuje?

V Brně je ta situace specifická, protože tam jsou vlastně dva velké soudy, městský soud v Brně a Brno venkov, respektive Brno město a Brno venkov a Brno venkov už nějakou dobu vlastně má něco, čemu se dneska říká Cochemská praxe neboli interdisciplinární spolupráce a to je systém řešení rodičovských sporů, který hodně staví na interdisciplinaritě a propojení různých profesí do řekněme těsnějšího systému a v tu chvíli ta spolupráce s mediačním centrem nejčastěji probíhá mezi orgány sociálně – právní ochrany, soudy a stále častěji i třeba advokáty. Stále častěji se stává, že vlastně přicházejí rodiče, protože jim advokáti doporučili, aby přišli. Docela těsná spolupráce v Brně je i mezi mediačním centrem a třeba poradnami, manželskými a rodinnými poradnami, ale to je hlavně dáno tím, že brněnské mediační centrum zřizuje stejný zřizovatel jako poradny pro rodinu a mají vlastně stejnou vedoucí. Takže tohle je určitě další skupina, se kterou institucionálně spolupracují, to jsou asi ty nejdůležitější subjekty.

RESPONDENT 2

1. Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, jež v rodinné mediaci klienti otevírají?

Za mnou jako zapsanou mediátorkou chodí 2 typy klientů, tak co se týká, těch rodinných kauz, tak jsou to 2 cesty. Drtivá většina jsou to případy, kdy to mají klienti nařízené od soudu, kdy mají teda nařízené 1. setkání se zapsaným mediátorem a pak se jako rozhodnou zda chtějí vstoupit do mediace nebo ne, ten postup asi znáte, jak to funguje. A druhá část těch klientů přijdou na základě svoji aktivity, že se někde doslechly, že něco takového mediační služba nabízí. Ale v podstatě ten společný jmenovatel je, že ty spory jsou nejčastěji o péči o dítě, o kontaktech s druhým rodičem o SJM (společném jmění manželů), o komunikaci, výchovných přístupech jako k tomu dítěti, o představách, jak by to měli dál fungovat. Ať už v rámci jako setrvání toho vztahu nebo i když se rozcházejí. Tak ty jsou asi nejčastější.

2. Je rodinná mediace něčím specifická?

Tak určitě specifické je, že tam jsou děti. A je otázka, jestli jsou zapojeni do té mediace a já pracuju tak, že můžou být zapojeny do mediace. Má to zase svoje nějaký postupy, přesný specifika a tak. A druhá rovina je, že ty rodinné spory jsou velmi často jako emočně eskalovány ve smyslu toho, že to jsou vlastně nejbližší vztahy a ty konflikty jsou tam velmi jako osobní, intimní, bolestný. Takže velká intenzita toho konfliktu a hlavně jsou v mediaci rodiče, kteří mluví o třetích osobách, třetích, čtvrtých osobách, jakože o těch dětech. Takže tohle je jako specifický, za mě je fajn na to myslet během té mediace.

3. Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Velmi pozitivní. Ta zkušenost dokazuje, že pro ty děti je to skvělý i pro ty rodiče. Jo, já mám možnost srovnat, když jsem nepracovala s dětmi. Za prvé pro ty děti je to velmi užitečné, že tam je vlastně někdo, kdo jim v klidu v bezpečném prostředí vysvětlí, co se děje, zjistí, jak situaci vnímá a doladí s ním ty věci, co by potřebovalo a na základě té dohody s dítětem, když o to stojí, tak to přenesou těm rodičům a i během té mediace, když znám ten pohled toho dítěte, jak to vnímá, tak se mi s tím mnohem lépe pracuje, během té mediace. Protože když klienti zvažují nějaké řešení, tak já tam vnesu ještě ten názor dítěte a tím je to dítě mnohem víc zaangažováno, více přítomno, i když tam třeba fyzicky není. Rodiče jsou tím více zodpovědní vůči dítěti. Teď myslím zodpovědní, jako že jsou schopni slyšet názor toho dítěte a zapojit ho tak do řešení.

4. Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediačního procesu?

Je otázka jestli se to dá takto zobecnit. Ta moje dlouholetá zkušenost asi přes deset let je, že pracuji s dětma staršími 6ti let.

5. Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

V mediačním centru máme podmínku, že i když to mají klienti nařízené od soudu a soud to ví a OSPOD to ví, jak pracujeme, tak mediační centrum má v té filozofii a v principech práce a ve způsobu práce vlastně zakotveno, že pokud má rodina dítě starší 6ti let, tak aby klienti u nás dostali mediaci, tak je potřeba, abychom s tím dítětem mluvili, takže ten postup s dítětem je takový, že nejdříve než jdou rodiče do mediace, tak se potká otec a matka, nebo jako rodiče každý zvlášť se sociální pracovníci, je to předmediační konzultace, trvá asi hodinu a půl. Je to o tom, že se připraví ti rodiče na mediaci, aby přesně věděli, co je čeká a aby se s nimi podařilo jako vyspecifikovat tu zakázku, co čekají od mediace, jaká mají témata, co jsou třeba jako jejich obavy a tak. Plus sociální pracovnice má rozhovor s tím dítětem nebo se sourozenci, ten rozhovor slouží přesně k tomu vyjasnění, jako co se děje v té rodině, i jak vlastně postupujeme, jak pracujeme v rámci mediačního centra, aby to dítě jako rozumělo tomu kontextu té situace, kdy se rodiče rozcházejí nebo rozvádějí. Další oblast toho rozhovoru je zaměřena na to, jak to dítě vnímá tu rodinnou situaci, nejčastěji se mluví o tématech, jak mi to funguje doma, jak se cítím, když trávím čas s mamkou, jak trávím čas s tátou a dalšími členy domácnosti, jaká je moje představa toho, jak by to mohlo být, nebo jestli tam jsou nějaké limity stejně tak mluvíme o tom, jak vnímá to dítě komunikaci rodičů, ten vztah jejich, co by potřeboval jinak. Jo, takže je to několik oblastí, kterým se věnujeme plus samozřejmě témata se kterými jako dítě přichází, protože velmi často ty děti mají něco, co je trápí a co potřebují probrat a možná víc tomu rozumět. Tak o tom se také mluví v rámci té konzultace a stejně tak je dítěti během té konzultace nabídnuta možnost zapojit se úplně do mediace fyzicky s těmi rodiči, to zas má svůj postup, který je jako složitější nebo složitější a je potřeba věnovat spoustě věcem pozornost. Je mu nabídnuto, že může poslat vzkaz rodičům do mediace, že tam nemusí být přítomno ale vzkaz. Nejčastěji je to „rozhodněte to vy, nechci to rozhodovat já“, protože velmi často třeba rodiče to nechávají na těch dětech nebo „už se nehádejte“ nebo „už se konečně domluvte“ nebo cokoli dalšího a stejně tak jako třetí možnost je, že je dítěti nabídnuto, že nemusí jako do mediace, může třeba rodičům nechat vzkaz, ale může se potkat s tou sociální pracovníci ještě jako znovu, když by potřeboval probrat nějaký jako věci, velmi často se to děje, my tomu říkáme následná podpůrná péče. Velmi často se to děje, protože ty děti, ten způsob jak tady jako pracujeme, tak je pro ně velmi bezpečný, užitečný a chtějí to využívat znovu, protože potřebují jako zpracovat některé ty věci, možná se líp i adaptovat na některé změny a přijde nám to jako skvělý způsob, jak pracovat s celým tím rodinným systémem. Protože velmi často je mediace o tom, že rodiče se mají dohodnout a ty děti to nějak jako vlastně akceptují a předpokládá se, že rodiče rozhodnou v nejlepším zájmu dítěte, což samozřejmě, tohle je jako jejich úloha, ale ta přidaná hodnota je, že je do toho zapojený dítě a ještě to dítě má možnost, aby s ním bylo pracováno a bylo podporováno, tak je to jako skvělý ty zpětný vazby, protože my, když ukončujeme tu spolupráci tak vyplňují děti evaluační dotazníky a z toho vlastně jednoznačně vychází, že jako velmi oceňují ten způsob té práce a doporučovali by to třeba dalším dětem, aby taky měly tu možnost.

6. Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

Já pracuju tak, že to co já mohu umožnit klientům je, aby spolu měli ten rozhovor a posouvali se dál v těch svých rozhodnutích a dělali ty rozhodnutí. To co jako jsou bariéry, když jeden z nich nebo oba nechtějí vlastně s tím druhým cokoliv jako diskutovat a zkoušet se domlouvat a chtějí to nechat na rozhodnutí soudu, tak tam mediace končí, protože jako soud je naprosto legitimní cesta, jak se mohou dostat k nějakým rozhodnutím a druhá bariéry je, když vlastně ti klienti jako úplně nemají schopnost, náhledy, jakkoliv to nazveme, aby uvažovali v zájmu těch dětí. Jo jako, že to je tak eskalovaný konflikt, kdy ti klienti jsou tak jako zranění, že vlastně vůbec ty děti vůbec nevidí, byť jako o nich mluví, ale ten způsob, jakým fungují spolu navzájem ty rodiče, tak ty děti jako vůbec nezohledňují. Tak to je něco, co jsou nejvíce asi nejčastější nebo nejvíce intenzivní bariéry.

7. V případě vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Já to asi nevnímám jako agresivně, je to nějaká, možná nějaké jako zoufalství, lítost, smutek, bezmoc, které se pak jako manifestují do různých typů projevů toho chování. Ale ty emoce jsou velmi často v těch rodinných sporech, jo, protože i za samotnou agresivitou, vulgaritou, dejme tomu toho člověka je nějaký podklad a ten člověk může zažívat výrazně jako zoufalství, bezmoc, prostě něco, kdy neví už jak dál a tohle je jako nějaký obranný mechanismus. Tam spíš jako vnímat ty velmi intenzivní emoce.

8. Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Jo, to je dobrá otázka, protože ta moje zkušenost je taková, že se to děje docela často, že samozřejmě přijdou s něčím, co potřebují prakticky jako doladit a to je ať už péče, nebo prostě výživný nebo majetky. Ale v průběhu toho rozhovoru, v tomhle mi přijde jako mediace úžasná je, že tím, jak spolu ti klienti mohou mluvit, tak spolu vlastně přichází na další jako věci, který jako drhly. A to co já často slyším je, no, my už jsme spolu rok nemluvili nebo několik let nemluvili nebo já jsem ho/ji neviděla posledního půl roku jenom u předání vlastně, žádný jiný kontakt jsme neměli. A to co bývá jako, troufnu si říct u všech těch klientů společně je, že tam je potíže v komunikaci. Velmi často dlouhodobá, že si nedokázali ty věci říct, vyjasnit. Takže ano, odpověď na tu Vaši otázku, mění se v průběhu té mediace nebo se doplňuje ta zakázka, dejme tomu.

9. Se kterými institucemi mediální centrum spolupracuje?

Ano, my spolupracujeme se soudy, máme velmi úzký spolupracující vztah, dejme tomu, protože klientům soudy nařizují mediaci. Velmi intenzivní spolupráce s OSPODY. Spolupracujeme s poradnou pro rodinu a mezilidské vztahy, spolupracujeme s další organizací Náruč dětem, která taky jako pracuje s rodinami, ale jiným způsobem práce, spolupracujeme s různými jako psychology, kteří třeba, když se zjistí, že by jeden z těch klientů nebo oba potřebovali třeba terapii a nechtějí využít úplně poradnu, tak spolupracujeme jako s psychologii, ať už třeba kteří pracují s rodiči nebo s dětmi.

10. Dostáváte od klientů zpětnou vazbu, zda pro ně byla mediace efektivním řešením?

Je to možná nějaké rozvojové téma, naše jako mediálního. Jako třeba po půl roce zkusit, jo ale, ono je to jako složitý v tom, že když klienti končí mediaci nebo tu službu, tak oni vyplní vlastně evaluační dotazník, co jim mediace umožnila, jestli jim umožnila rozumět tomu, jak to má ten druhý, jestli je podpořila v tom, aby mohli dělat rozhodnutí, jestli rozumí tomu, co budou

další kroky a tak několik jako otázek, tak to děláme, ale vlastně z dlouhodobého hlediska to už jako nesledujeme.

RESPONDENT 3

1. Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, jež v rodinné mediaci klienti otevírají?

Na každé mediaci je určitě téma komunikace a někdy je to téma rozdělené do roviny vzájemná komunikace rodičů a teď ještě třeba specificky o dětech. Ale obecně komunikace rodičů mezi sebou a poté komunikace rodič – dítě. Buď se tam to téma objeví hnedka na začátku, a nebo vyplyne až v průběhu, to bývá často u rodičů, kteří přicházejí jasně třeba s tématem péče, ať už jako nastavení nebo nějaké změny, což je teda rozhodně další téma – nastavování režimu péče o dítě nebo o děti, a nebo nějaké změny právě po tom, co se ukazuje, že ten stávající model jim nefunguje. A to je asi to nejčastější, jako objevují se další témata jako třeba výživné, ale to bývá takové sporné téma, protože ne vždy je to téma, na kterém se ti rodiče shodnou.

2. Je rodinná mediace něčím specifická?

Můžu to asi posuzovat jedinečně obecně, protože tím, že já sama dělám jenom rodinné mediace, tak vlastně jinou zkušenost nemám, než třeba cvičnou nebo z toho, co jsem, kde mohla načíst. Ale troufnu si tvrdit, že rozhodně to jiné je, protože jako tady se řeší ne nějaká věc, ne prostě předávání nějakých peněz, balíků, řeší se děti obvykle a je to hodně o emocích, které jsou s tím spojené, takže v tomto je to určitě jiné a pak bych ještě řekla, že je to jiné v tom, co my máme zkušenost, tady v naší poradně už opravdu mnohaletou, že možná ti lidé potřebují víc než jen, jak to říct, jako než čistou mediaci, vlastně potřebují něco, co je tak nějak na pomezí mediace, terapie a poradenství, když to řeknu úplně stručně. Takže v tom je to za mě taky jiné.

3. Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Zase se to nedá říct úplně jednoduše, je to o tom, že jako z nějakého důvodu se k tomu dospěje v té mediaci, že je to potřeba, aby se to dítě účastnilo. Je to hodně o tom, jak se to konkrétní dítě bude účastnit, za jakým účelem, co má být cílem toho. Jo, jestli jde o to zjistit nějaké informace nebo jde o to, že mu ti rodiče chtějí na té mediaci něco jako sdělit a vnímají to jako prostor pro předání nějaké informace společně tomu dítěti v bezpečném prostředí. Určitě to není o tom, protože někdy tak rodiče přicházejí, že vlastně chtějí dítě na mediaci, nemůže to být jenom jako z jejich rozhodnutí, to právě častokrát ta jejich představa bývá zcestná v tom, že si myslí, že přivedou dítě, ono jasně řekne, co chce a tak to jako i bude, jo. Což je někdy tendence prostě toho jednoho rodiče, aby jako to dítě řeklo, to co on chce slyšet a aby to slyšel i ten druhý a přistoupil na tuto variantu. Takže je potřeba to jako hodně dobře vydiskutovat. Samozřejmě, že primární je teda jako věk dítěte a potom taky to, jako nakolik to dítě samo by chtělo do té mediace jako vstoupit, že by to nemělo být něco na sílu nebo je zbytečné brát na mediaci dítě, které není vůbec komunikativní a mít ho tam, jenom jako přítomné. Přiznám se, že my raději v naší praxi využíváme spolupráce s psychologem, kdy ale zase to není tak, že by se jako psycholog sešel s dítětem, jednou se ho prostě zeptal na nějaké otázky a získal odpovědi a ty pak přinesl do mediace, ale že vlastně chceme, aby celá ta rodina s tím psychologem začala spolupracovat, aby ta spolupráce byla dlouhodobější a aby pak ten psycholog, který už nějakou zkušenost s jejich dítětem vlastně má třeba do té mediace dítě doprovodil, nebo přišel do té mediace sám a přinesl nějaké informace vlastně ke kterým má svolení od toho dítěte a zároveň třeba vyjádřil nějaký svůj

odborný názor jako psycholog k potřebám dítěte daného věku, takže spíš jako tato varianta se nám osvědčuje.

4. Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediálního procesu?

Tak, asi jsme se někde odpíchli, od toho věku, který je vlastně stanovený i pro výsledky dětí u soudu, což je těch 12 let, takže zhruba, ale řekla bych, že je to taková jako orientační hranice. Jo, pokud bychom dospěli k tomu, že rodiče mají třeba 10ti leté dítě a opravdu je nutné, aby se nějak do té mediace zapojilo, tak určitě jako nikdo neřekne, ale nemá 12. Zároveň to může být 15ti leté dítě, které prostě odmítá komunikovat s kýmkoliv cizím a vlastně zase by to nešlo. Je to velmi individuální.

5. Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

Ano, častěji je to tak, že samozřejmě mám i tu zkušenost přímo se zapojením dítěte do mediace. Tam vždycky je ten předkrok jako dobře to vyjednat, máme vlastně i jako písemný souhlas pro rodiče, kde je popsáno vlastně, co oni jako akceptují v případě zapojení jejich dítěte do mediace. Jo, že vlastně nebudou to dítě za to nějak pranýřovat, nějak na něm jako vyzvídat, co proběhlo a spousta dalších věcí, takže to je v rámci nějaké přípravy. Mám spíš tu zkušenost s tím, že jsem mluvila s tím dítětem o samotě, mluvila jsem s ním zhruba o tom jako, na čem jsme se s rodiči dohodli a pak jsem vlastně na setkání společném s rodiči jim ty informace prezentovala.

6. Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

No, je to takové křehké hodně, řekla bych, že je to takový tenký led pořád. Ta mediace a to z mnoha důvodů, určitě je potřeba myslet na nějakou hranici právě ve vztahu k tomu poradenství nebo terapii nebo prostě poskytování jakékoliv jako jiné odborné pomoci těm lidem, což prostě nikde nezjistíte, nikde není přesně jako psáno, v žádné literatuře, kde končí jedno a začíná druhé. A pak určitě je ta spousta věcí, které se týkají vůbec toho, co ti lidé o té mediaci vědí, co si od ní slibují, jaké mají očekávání, jestli si nepředstavují, že je to úplně něco jiného, což zároveň odpovídám, že často si to takto představují, že tomu druhému rodiči bude domluveno, aby se jako napravil a někdo ho prostě poučí řádně a on vlastně jako přistoupí na něco. Takže to je určitě taky jako velké téma, na kolik se s tím dá pracovat, jak dlouho se s tím dá pracovat, než je potřeba si jako přiznat, že prostě není možné třeba za téhle situace třeba pokračovat v té mediaci. A my hodně narážíme na to, protože většina našich klientů k nám přichází nedobrovolně a to je asi úplně to největší téma, jako nejzásadnější, ale to vlastně neřeším já, jako mediátor, jako samozřejmě v mediaci to řeším, ale ne jako první, u nás je ten předkrok sociální pracovník a je to velké téma, které musí vykomunikovat s těmi rodiči, protože je posílá OSPOD nebo soud, oni mají splnit nějakou povinnost a zároveň jako nechtějí a my jim nemůžeme jako sociální služba umožnit, vlastně my je nemůžeme přijmout do služby, pokud po nás něco nechtějí. Jo, je to takový boj mezi touhou splnit jejich povinnost a zároveň jako když prostě říkají, nechci nic řešit, nechci o ničem komunikovat, nechci na ničem spolupracovat, tak my říkáme, tak ale v tom případě nemůžete do mediace. Takže oni někdy potom na to kývnou a vlastně jako řeknou, že chtějí, ale stejně se to v té mediaci ukáže. Takže vlastně prostě bojkotují cokoli, jakékoliv téma je pro ně nepřijatelné a vyberou si jedno jediné, úplně okrajové téma, které vlastně pro toho druhého rodiče není vůbec zásadní, vlastně mají tendenci řešit jako podružnosti. Takže jako těch nástrah, dilemat je tam spousta, zároveň to možná teď může vypadat jako, že nějak jako říkám, že je to strašně marné a zbytečné, což

rozhodně není. Jo, je to fajn, je to super, protože i ti lidi, kteří vůbec nic o tom neví, nevěří tomu, že se něco může stát, vůbec nevěří tomu, že by se mohli domluvit, tak nakonec prostě díky mediaci nacházejí nějakou shodu, neříkám, že jako úplně totální a ve všem a napořád, to by bylo bláhové, ale vidím a troufnu si říct, že téměř na každé mediaci, že něco se jako mezi těmi lidmi jako děje. Jo, někam mám za to, že minimálně mají nakročeno k tomu, aby si prostě víc rozuměli. Pokud se stane jenom to, že si začnou jako víc naslouchat, naučí se trochu jinak komunikovat, bavit se spolu trochu slušněji, neházet si klacky pod nohy, jo, nekřičet na sebe před dítětem, tak to vždycky považuju za úspěch, i když nemají dohodu o péči.

7. Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Myslím si, že se to hodně týká té komunikace. Že častokrát i ti rodiče, kteří přicházejí s jasnou zakázkou, že prostě teď nás to pálí, za chvíli bude soudní jednání a my se potřebujeme dohodnout na péči a nic jiného neřešíme, tohle jediné nás zajímá, tak častokrát vlastně celé setkání na mediaci bývají o té komunikaci a pak když se to pojmenuje a utáhne jako téma, tak vlastně to odkývají, že ano, to je to ono a když se to točí samo celé kolem té komunikace a oni na to přistoupí, že je to pro ně téma a najdou si společnou řeč v té komunikaci, tak třeba i končí jako s tím že vlastně nepotřebují úplně nutně udělat tu dohodu, protože jsou v pohodě s tím, že už se domlouvají. Jo, takže nějak se naučí líp komunikovat, zároveň si začnou víc věřit, protože důvěra je důležitá, někdy to těm lidem jako moc nezní, že by to bylo o tom, ale vlastně je to vždycky o tom, protože mají nějaké jako křivdy, něco si způsobili vzájemně a nevěří si, takže když se naučí trochu jinak spolu komunikovat a trochu víc si věřit, tak pak třeba řeknou, že nepotřebují z té mediace odcházet s tou dohodou o péči, protože oni odcházejí s tím, že si řeknou, že už nemají problém s tím se sejít, příští týden si jít sednou na kafe a říct si před soudem, jak to bude nebo to sepsat to u advokáta.

8. V případech vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Ano setkala jsem se s tím. Upřímně musím říct, že čím dýl to člověk dělá a jako čím déle to praktikuje, tím je mu v tom jako lépe a je si jistější. Kdybyste se mě na to ptala před deseti lety, tak by to pro mě byl asi velký strašák a podobně jako možná celé to téma jako těch emocí, protože vždycky pro mě byly nejdůležitější ty informace a právě to aby se dohodli, a na čem se dohodnou a ať je to hmatatelné. Dneska jako víc si říkám, že ti lidé nemají prostor, oni mi to kolikrát i řeknou, oni se vůbec nevidí, neschází se, předají si dítě a radši mlčí, aby se tam prostě nezhádali. Takže i tu mediaci vnímám jako příležitost pro ně, jako odhalit si vzájemně tu tvář. Nemám s tím jako nějaký problém, samozřejmě na začátku si řekneme pravidla, jo, když už je to jako příliš, tak prostě nezbyvá než, pravidla si připomenout a říct si, že tohle už je přes nějakou hranici únosnou, ale pokud jako vidím, že je potřeba, aby tam to, něco třaskavého mezi těmi lidmi proběhlo, tak kde jinde, než v nějakém bezpečném prostředí, kde je nějaký třetí člověk jako neutrální, který to prostě trochu pohlídá. Ano, stalo se mi, že prostě někdo vybuchl a třeba i prostě jako odešel z mediace, ale většinou to mělo takové pokračování, že si to ten člověk uvědomil, třeba se i omluvil a příští mediace už byla jiná. Jo, mám tu zkušenost, že právě čím víc se jako ty emoce na mediaci vytahují a čím víc se o nich mluví, tím líp se to jako daří vlastně zvládnout. Jo, že ti lidé často tomu nerozumí, jako co se v nich děje, nebo prostě mají takovou tu misi, fakt tomu druhému jenom ublížit a uškodit, ale pak když se jim to jako zviditelní, co to třeba dělá jako jednak s tím druhým rodičem a co to dělá i s úplně cizím člověkem a jak to na něj působí, tak si to prostě často uvědomí. Začnou o tom přemýšlet.

9. Se kterými institucemi mediační centrum spolupracuje?

My se jmenujeme poradenské a mediační centrum, víceméně nabízíme takový komplex služeb, kdy vlastně jsme schopni uspokojit jakoukoliv poptávku těch klientů. Jo, že když by to zrovna nedopadlo na mediaci, tak můžou začít spolupracovat s tím psychologem, může jim pomáhat sociální pracovník, může jim pomáhat právník, zároveň u nás mohou čerpat všechny služby dohromady, takže my nejčastěji spolupracujeme s OSPODY a soudy, které k nám ty rodiče posílají a dál už moc ani ne. Jo, pokud se tam, ještě mě napadá, třeba objevuje nějaké téma domácího násilí nebo obecně prostě nějakého násilí v rodině, tak třeba doporučujeme nějaké specializované instituce, ale jinak jsme tak relativně soběstační.

RESPONDENT 4

1. Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, jež v rodinné mediaci klienti otevírají?

Ehm, rozvod, péče a pak možná asi jako důležitá informace je, že já jsem rodinný mediátor pod mediačním centrem, takže kdybych byl někde jinde, tak možná řeším jako jiný typ věci jako trest nebo obchodní, ale já to opravdu jako jenom rodinu. Je to ve chvíli, kdy se rodiče nejsou schopni domluvit sami a nejde jim to u sociálního pracovníka a tak. Potom to téma, který mi tam jako řešíme, tak je právě, to co oni potřebují vyřešit u soudu a to je kde bude dítě v péči, jaký bude kontakt, často se tam jako neřeší otázka výživného a výše výživného, to si většinou chtějí nechat rozhodnout někým třetím, protože se k tomu jako úplně nejsou schopni zavázat sami nebo přijít k tomu kroku a je pro ně jednodušší, když jim to nastaví někdo jiný.

2. Je rodinná mediace něčím specifická?

Můžem asi porovnávat jako 2 přístupy mediační, to co já dělám, tak je transformativní přístup k mediaci, to je asi jako důležitý, protože v České Republice je rozšířenější takzvaně facilitativní přístup mediačního řešení, pak jsou ještě nějaký jako další. A i tyhle ty dva rozdílné přístupy se liší jako v tom, co vnímají. Na co my kladem důraz, tak je, že měníme kvalitu interakce těch dvou jednotlivých prvků a vlastně se je snažíme dotlačit k tomu, aby se domluvily na tom, jak to bude, v tomhle a tomhle tom bodě a vlastně nestrukturujeme ten proces, ale pracujeme tam na jejich vzájemných interakcích, s tím záměrem, že ve chvíli, kdy se vy dva se spolu naučíte jako mluvit, tak potom jste schopni líp řešit a domlouvat se na všem dalším, co jako potřebujete a co potřebuje váš tady Pepíček, Anička. A myslím si, že se nedá říct, že to je jako efektivnější nebo není efektivnější. Je to jako efektivní, je to smysluplný pro určitý typ lidí, jo. A určitý typ lidí se na mediaci nikdy nedomluví, protože nebudou chtít, protože prostě to je dobrovolný, a já z toho principu, že je to dobrovolný, tak já se s tebou nedomluví.

3. Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Já určitě jsem pro, protože je to užitečný a dobrý, tím že se rodinné mediace týkají péče a další podoby kontaktů a všeho dalšího, čeho se to jako týká, ten jako rodinný konflikt, tak se to těch dětí jako bezprostředně dotýká a my máme praxi už 3-4 roky, teďka nevím úplně přesně. A to znamená jako ne úplně dlouhou, jo, v tom že ty děti jako zapojujeme a zapojujeme je různým způsobem do toho. A je to díky tomu, že máme prostě udělaný systém práce, že kolegyně sociální pracovníce s tím děckem jako vedou rozhovor, nevedu ho já jako mediátor, abych nebyl jako ovlivněný, abych tam byl jako neutrální pro obě dvě strany, vedou ho kolegyně a mně to přijde jako velmi dobrý a efektivní způsob na to, jak podpořit rozhodnutí rodičů v tom, aby udělali to nejlepší možný rozhodnutí pro svoje dítě a pro svoji jako budoucí situaci. Protože se často děje to, že vlastně se tam na to děcko zapomíná a vlastně jako řeší si svoje bolístky a to jak to vnímá on nebo ona, ale vlastně úplně zapomínáme na to, že teďka řešíme jako budoucnost našeho osmiletého Pepíka a zasekneme se na tom, že mi jako tady zahrnul s Mařenou. Jo, takže tohleto je velmi dobrý nástroj, kterým jako je ojedinelej, dělá to v Čechách Olomouc, dělá to Brno a nevím, jestli to dělá někdo další.

4. Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediačního procesu?

U nás v mediačním centru, tam to zapojení je různým způsobem, to je asi jako důležitý vyjasnit. A zapojení dítěte my vnímáme, že to je i jako vedení rozhovoru se sociální pracovnící a následně ten jeho hlas, toho dítěte se vlastně jako přenáší do té mediace a s tím potom pracujem. Míváme ten věkovej limit nastavenej na 6 let, tím že třeba u soudu to je 12 let a mě by přišlo velmi užitečný, kdyby se ta věková hranice u toho soudu jako dala dát jako níž, třeba. Dobře, já jsem primárně profesně psycholog, dětskej, tak jsem podporoval i některý děti, který jako chtěly a měly kompetence na to, jako mluvit u toho soudu, tak jsem vyloženě jako i jednal se soudcema, aby tady jako prostě Pepíka vyslechl a on to udělal a pro Pepíka to bylo hrozně jako důležitý, že jako mohl říct sám tomu soudci, byť by vlastně ještě třeba 2 roky na to neměl nárok nebo jako povinnost nebo to nebylo podle aktuálního nařízení, tak to bylo jako moc fajn. Takže my to máme od 6ti let, nevím, jak to mají jinde, ale mě to přijde velmi užitečný. A ve chvíli kdy tam není dítě, který má třeba závažný mentální nebo duševní komplikaci, ale vlastně se na tom rodiče shodnou a i nám to přijde jako kontraproduktivní.

5. Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

Zase je to jakoby interní postup mediačního centra Olomouc, někde jinde se to bude lišit. A úplně první je krok, to že vlastně zavolají rodiče sociální pracovníci. Sociální pracovníce se nejdřív setká s rodičema oběma, vedou s nima jako rozhovor o tom, co je mediace a tak. A rodiče souhlasí s tím a podepíšu to že, sociální pracovníce se může potkat s tím dítětem, potom se domluví termín sociální pracovníce s nevim, s Aničkou a tam je jako poměrně strukturovanej rozhovor, kde na začátku jsou nějaký jako vyjasňování, kdo jsem já, kdo jseš ty, jak to tady jako bude, pak se dojde k nějakým jako, vyjasňuje se tam téma mlčenlivosti a důvěrnosti toho rozhovoru, vlastně ke komu půjdou výsledky a že to dítě si může říct, hele nepřeju si, aby se mamka dozvěděla tyhle informace a ani soud. A oni to jako respektujou. Pak se dá téma jak o toho dítěte, co má rádo, kam chodí do školy, jak to jakoby vypadá, jestli má nějakýho nevim, pejska, prostě zvířátko, oblíbenej koníček, at' se to dítě jako otevře. Pak se tam bavěj o tý rodinný situaci, jaká vlastně je teďka ta jeho situace, jestli vlastně ví, co se děje, jestli ví, co by si přál tat'ka, co by si přála mamka, jak vypadá ten volnej čas s jedním rodičem, s druhým rodičem. Případně jestli to je důležitý, tak se tam sledujou vztahy s náhradníma rodičema, s dětma vlastníma, nevlastníma, s širší rodinou, koníčky, přání prostě cokoliv, co už je vlastně nějakým způsobem jakoby předestřený z těch rozhovorů s těma rodičema. Ty rozhovory trvaj šedesát až devadesát minut, to je jako různý. A u těch menších dětí je to kratší, můžou být i třeba jako 2 půlhodinový, ale opravdu to jsou docela jako delší ty rozhovory. Holky tam používaj spoustu různějch jako metod práce – pískoviště, různý karty, různý škály, je to hodně jakoby neformálně vedený, s těma dětma si tykaj, hodně se tam pracuje jako s nějakýma emočníma kartama a stavama, a vlastně ten postup mi přijde jako moc hezkej. Potom to vlastně sociální pracovníce sepíše a pak to děcko má vlastně 3 možnosti si vybrat, jak bude chtět se zapojit, jako buď bude chtít přímo do mediace s rodičema a bejt tam s náma společně nebo jim pošle nějaký konkrétní vzkaz, hele mami, tati, přeju si, aby to bylo tak a tak, třetí je, že nechce ani jedno z toho využít a v tu chvíli se posílá jenom ten zápis a o tomhleťom všem to dítě ví. Takže tohle to se děje před tím než k nám přijde ten hlas, a nebo než je to dítě přímo tam s náma zapojený. Před tím než ještě sedí v tom mediačním centru, tak ještě musí proběhnout aspoň jedna mediace s rodičema, kde si s nima vyjasňujem, to, jak to probíhá, o čem to je, že jsme si všichni rovni a tak dále a tak dále, takže tam jsou jako nějaká specifika.

6. Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

Respondent: Jako v mediaci s dětma nebo obecně?

Výzkumník: Obecně v mediaci.

R: Tak to je nějaká ochota jakoby vzít svou zodpovědnost za svůj život, to je asi jako hlavní. Že vlastně jsme zvyklí, ještě furt bejt dostrkaný do něčeho a tam jako poslušně bejt. A to je i to, co vlastně cílí transformativní mediace, že tuhle společenskou změnu bychom chtěli, ať jako víc jdeme do toho, co chceme dělat a ať ty věci nám dávají smysl. Tak tohle to je jako velkej limit. Hmm, další. A to je asi jako hlavní. A další je to, že prostě těch mediátorů je jako málo a vlastně ta mediace se využívá až jako jeden ze zadních způsobů řešení, protože kdyby bylo mediátorů víc, mediace by byla rozšířenější, tak si myslím, že se k nám může dostat mnohem větší množství lidí a ty rozvody, rozchody, změny můžou být jako mnohem příjemnější a míň bolestivý, tím že se vlastně řeší ty největší průsery, tak to taky tak vypadá no.

7. Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Já jsem nad tím nepřemýšlel a vlastně moc ne. Bývá to poměrně stabilní. Často říkaj, jdeme od soudu, poslala nám paní soudkyně a já vím, co chci na tom soudu, ty víš, co chceš na tom soudu. A buď to s tím chce něco dělat, anebo ne. Spíš se to jako rozvíjí a posouvá, ale jakože by se to jako úplně zásadně změnilo, tak to není.

8. V případech vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Ono záleží na tom, co je agresivní chování no, jako pro někoho to je to, že jeden zvýší hlas, pro někoho to ještě není, pro někoho to je, že řekne narážku, nebo si v mediaci vyhrožujou. Zatím se mi ještě nestalo, to že by si, já dělám mediátora teďka 6 let a ještě se mi nestalo, že by se tam jakkoliv jako fyzicky napadli, už k tomu bylo párkrát blízko, už jako že někdy i jako vstávali a tak, ale toho slovního napětí tam je jako velmi často hodně, protože přesně, jak jsem říkal, že k nám chodí jako extrémně problémový případy, tak často ten hněv je schovaný za obrovským smutkem. Přímá agrese jako tam není a emočně je to prodchnutý vlastně od začátku až do konce, to setkání. A i proto jsou mediace tříhodinový, ať je vlastně možný s tím pracovat.

9. Se kterými institucemi mediální centrum spolupracuje?

Nejčastějc to je soud, okresní olomoucký, ale i jako ostatní, ale my tím, že jsme hodně jako přeplnění, tak jsme si, já nevím úplně kdy, ale vlastně jako zmenšovali akční rádius, primárně v olomouckým opatrovnickým soudu. Potom je tam spolupráce s OSPODAMA, tak to jsou jakoby dva nejhlavnější instituty. A potom někdy jako okrajově nějaký jako psycholog nebo neziskovka zavolá, že by chtěli nějaký informace o tom, co je mediace, jak to probíhá a tak dále. A nebo, že jsou na těch mediacích třeba přítomni i právní zástupci těch stran, za nás je to oukej, pokud s tím souhlasí strany.

RESPONDENT 5

1. Jaká jsou nejčastěji řešená konfliktní témata rodin, které v rodinné mediaci klienti otevírají?

Ehm, tak úplně nejčastěji k nám lidi chodí po rozchodu nebo po rozvodu řešit, kdo bude mít v péči děti, jaké bude rozsah kontaktu toho druhého rodiče s těmi dětmi, méně často potom, jaké třeba bude výživné, to často se dohodnou, že to nechají na úvaze soudu, protože jsou to lidé v konfliktu, nemají otevřené hledí a nechťejí se třeba informovat úplně na rovinu. Jinak se řeší, řešili jsme třeba přestěhování jedné rodiny, kompetence těch rodičů, vzájemnou komunikaci, jakým způsobem spolu budou řešit témata týkající se těch dětí, školní témata, zdravotní témata, stalo se i, že jsme řešili, to už jsou méně časté témata samozřejmě, i podobně jako to stěhování. Mmm, například to, kdo bude o dítě pečovat v nemoci. Jo, často řešíme to, že děti si stěžují na toho druhého rodiče a vzhledem k tomu, že spolu ti rodiče nekomunikují, tak ty děti trošičku začnou využívat té konfliktní situace a svým způsobem do toho přilévají ohně. Oni chtějí udržet, vlastně koalici s každým z těch rodičů, oba ty rodiče mají rádi a vnímají, že ti rodiče se nemusí, že jsou v konfliktu, no a tak, vždycky u toho rodiče, u kterého jsou, tak k tomu se v té chvíli přidávají a i třeba něco řeknou špatného o tom druhém rodiči, no a ti rodiče tomu samozřejmě věří, moje dítě nikdy nelže. No a pak to bývá zdrojem konfliktu mezi nimi, takže otevíráme tady toto téma, oni si navzájem říkají, co od toho dítěte slyšeli a poprvé jsou konfrontováni s tím, že to dítě třeba mluví opravdu na každé straně jinak.

2. Je rodinná mediace něčím specifická?

Teď jestli myslíte oproti jako soudním sporům, tak specifikum je to, že u soudu za vás rozhodne někdo třetí, kdo nezná vaše děti, nemá k nim vztah a stalo se už několikrát v mých zkušenostech, že oba dva podávali odvolání, oba dva rodiče, že ani jeden nebyl tím rozsudkem uspokojen. Kdyžto v té mediaci a to jim zdůrazňujeme na začátku, že je možnost aby našli to svoje řešení, ušitý na míru. Zdůrazňujeme, že vždycky jde o nějaké hledání kompromisu a můžou to hlavně ušít na míru svým dětem. Vycházíme z toho, že rodiče mají rádi svoje děti a chtějí pro ně dobro, chtějí pro ně dobré řešení, byť se třeba v té chvíli neshodují na tom, co to dobro jako konkrétně znamená. Ale tím, že o tom mluvíme, otevíráme ty věci, tak mají možnost pochopit tu druhou stranu, jak to myslí, že to taky myslí dobře a v té chvíli je prostě otevřená cesta k tomu najít nějaký kompromis. Pokud ale, stačí, když jeden z těch rodičů je veden opravdu potřebou se tomu druhému pomstít, tak to je jako kontraindikační a byť i byla nějaká uzavřená dohoda, tak se pak ukáže, že nefunguje.

3. Jaký je Váš názor na zapojování dětí do rodinné mediace?

Máme s tím zkušenosti velmi malé, opravdu my to, děláme to neradi a nejprve, rozhodně bychom to nedělali na první dobrou. Musíme nejdřív ty rodiče poznat, poznat ty jejich motivy, poznat jakým způsobem oni vlastně ty věci řeší, musí být vlastně, musí být jasný to, že když ty děti se rozhodnou nějak a budou to tam ventilovat, to svoje rozhodnutí, v té mediaci, tak ti rodiče to musí respektovat, to zaprvé. Za druhé, pokud to dítě opravdu se snaží s oběma těma rodičema nějak vyjít a s každým hraje trošku jinou hru, tak my tomu dítěti můžeme způsobit docela velký trauma, když ho postavíme mezi ty dva rodiče a ono najednou, by se mělo k něčemu přiklonit. Já si nemyslím, že je to úplně dobré řešení tadyto. Záleží to samozřejmě na věku toho dítěte a na povahách, na vyzrálosti vlastně těch rodičů. Takže pokud by tady toto bylo splněno, měli jsme chlapce, jehož rodiče opravdu a to jsme věděli po dvou mediacích, že

jsou vedeni snahou, aby on to měl, co nejlepší, aby mu to vyhovovalo, ten chlapec, bylo mu asi 12 let a on přišel a my to vizualizujeme na flipchartu, vlastně to rozdělení té péče a ten chlapec si to sám tam vyznačil, tak jak on chtěl a rodiče sklaply podpatky a udělali to takto. Takže tam si myslím, že se to povedlo. Pak jsme měli mediaci jednu, kde, jako ten počátek byl v pravdě kontraindikační, protože maminka byla psychiatricky nemocná, ale mediace se účastnila i její psychiatricka, která ji vlastně držela za ruku, po celou dobu obrazně a bylo to doporučeno i psychologem, aby to jako proběhlo ta mediace. Takže jsme tu mediaci udělali a myslím, že to bylo až na, teď nevím jestli na druhým nebo na třetím setkání, jsme přizvali i toho chlapce, který už v tu dobu měl ale 16 let, takže si dokázal to svoje říct a ten už ale byl ve věku, kdy to dítě v podstatě, když se rozhodne jít k jednomu rodiči, no tak to udělá a už není síla, která by ho přivedla nazpátky. Takže tady v této mediaci jsme také vlastně toho chlapce přizvali. Jinak si fakt nevybavuju, mm. Pak ještě vím, že byla jedna mediace, kde byla babička, maminka a děvče, ale to už je, bych řekla, tak 5 let, už bych Vám neřekla úplně podrobností. Ale zase to byl případ, kdy ti dospělí byli natolik vyzrálí, že byli schopní mít na prvním místě zájem toho děcka.

4. Od jakého věku je vhodné zapojovat děti do mediálního procesu?

Nemáme tu hranici stanovenou, ne nemáme.

5. Volí mediátor, v případě zapojení dítěte do mediace, odlišný postup práce?

Já s tím nemám tolik zkušeností, opravdu s tady tím, jo. Ale odlišný způsob práce je v tom, že dopředu vlastně musíme teda znát, ty pohnutky rodičů, musíme vědět, že ti rodiče budou opravdu respektovat ten názor dítěte, a s tím dítětem jsme se dopředu domluvili na nějakým heslu, kterým by nám dalo vědět, že prostě už nechce v tom dál pokračovat, že to je pro něho nepříjemný a chce odejít nebo chce to prostě ukončit. Tak jsme vždycky jako měli takovou pojistku pro to dítě, aby to dítě se v tom cítilo bezpečně. Dopředu jsme s tím dítětem mluvili, vysvětlili jsme mu, o co půjde, domluvili jsme se právě tady na té pojistce a teprve potom vlastně ta mediace probíhala.

6. Na jaké bariéry narážejí mediátoři ve své mediátorské práci?

No, na kontraindikace. Když nám přijdou lidi od soudu nebo z OSPODU. Když jsme dělali výcvik, tak jsme se pěkně dozvěděli, že kontraindikace jsou závislosti, duševní poruchy a tak dál. Ale vy když děláte mediaci, nevíte, kdo vám přijde. Když jsou to lidi, kteří přišli na doporučení OSPODU nebo soudu, už jsou tady, my je dopředu neznáme, nevíme, jestli jsou tam závislosti, jestli tam prostě psychopatie, nějaké psychické poruchy nebo něco. To prostě nevíte, takže pracujete s tím, co přišlo. Ale na samotnej výsledek té mediace to má pak vliv, tak jak jsem teďka říkala. Dále je to často jazyková bariéra, se kterou jsme se nedávno setkali.

7. Mění se často zakázka klientů na začátku a v průběhu mediace?

Jo, to se občas mění. Zrovna teď jsme, poslední mediace byla, přišli k nám rodiče, kteří přišli s tím, že v podstatě potřebují jenom na papír hodit dohodu, že jsou dohodnutí. Každý si vytáhl tu svoji a byly úplně jiné. Takže, zakázka, která byla z počátku velmi jednoznačná, tak se naprosto změnila a řešíme úplně od počátku všechno, vlastně. Takže jsme domluvili další schůzku, navíc se nám tam objevili rodinní příslušníci, se kterými to ještě potřebovali probrat, to se taky často stává a to taky může být. Ale většinou se spíš mění v takových jako drobnostech,

protože ta hlavní zakázka bývá, domluvit se na tom, jak budeme po rozchodu, rozvodu pečovat o dítě. To je fakt nejčastější zakázka.

8. V případech vypjatých rodinných sporů, hraje roli i agrese?

Určitě, určitě hraje. Často vidíme, vlastně když přijdou dva lidi, začnou spolu komunikovat a najednou vidíte, jak to spolu mají, když jsou samy. Že ten jeden opravdu, musíme ho víc podporovat, protože on se vztahuje do sebe, protože ten druhý nad ním má moc. Začne křičet, zvyšovat hlas a tak dál. Takže je to prostě i pro nás taková informace o tom, že ten druhý potřebuje větší podporu. Chodí samozřejmě agresori do mediace nebo pak taková, je to v podstatě taky agrese, bych řekla. Měli jsme klientku, která a přitom pracovala docela jako v náročné funkci v nemocnici a šla úplně do takovýho, teď mi chybí ten výraz. Prostě úplně se rozsykala v té mediaci, začala křičet, plakat, utekla do chodby, chytla se topení, hryzala si nehty na zemi, úplně prostě bych řekla kolaps. Takže i takové věci se stávají, jo. A ona v podstatě potom od toho partnera zaznělo, že ona tady tenhle postup uplatňovala, aby dosáhla v tom vztahu svého. Takže taky možná forma agrese.

9. Se kterými institucemi mediační centrum spolupracuje?

Myslíte nějakou instituci nebo případně, kdo pošle jako ty lidi do mediace? Hlavně OSPODY a soudy. Jo a ještě teda právníci někteří. No a psycholog, ten vlastně poslal třeba tu psychiatrickou maminku, tak tam to byl psycholog a pak to taky bývají, že třeba někteří lidé se u nás domluví a pošlou tuhle informaci dál a někdo z jejich okolí přijde.

ANOTACE

Jméno a přímení:	Barbora Václavíková
Pracoviště:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin a jejich řešení očima mediátorů
Název v anglickém jazyce:	The most frequently resolved conflict issues of contemporary families and their resolution through the eyes of mediators
Anotace práce:	Bakalářská práce Nejčastěji řešená konfliktní témata současných rodin a jejich řešení očima mediátorů popisuje problematiku rodinné mediace, dále se zabývá zapojováním dětí do mimosoudních procesů, popisuje proměny současné rodiny a uvádí konkrétní situace v rodinách, které mohou vyústit v úplnou krizi. Hlavním cílem empirické práce je zjistit aktuální stav nejřešenějších témat v rodinné mediaci. Výzkumné otázky zjišťují, jaká konfliktní témata rodin řeší vybraní mediátoři v mediaci nejčastěji, objasňují, čím je rodinná mediace specifická, odhalují, na jaké bariéry narážejí mediátoři v rodinné mediaci a v neposlední řadě popisují samotné názory vybraných mediátorů na problematiku zapojování dětí do rodinné mediace.
Klíčová slova:	Rodina, konflikt, mediace, zapojování dětí
Anotace v anglickém jazyce:	The bachelor's thesis The most frequently solved conflict issues of contemporary families and their solution through the eyes of mediators describes the issue of family mediation, further deals with the involvement of children in out-of-court processes, describes the changes of the current family and lists specific situations in families that may result in a complete crisis. The main goal of the empirical work is to find out the current state of the most solved topics in family mediation. Research questions find out which conflicting issues of families are dealt with most often by selected mediators in mediation, clarify what family mediation is specific, reveal what barriers mediators face in family mediation and, last but not least, describe the opinions of selected mediators on the issue of involving children in family mediation.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Family, conflict, mediation, child involvement
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Rozhovory
Rozsah práce:	59 s. + přílohy
Jazyk práce:	Český jazyk